

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra občanské výchovy a filosofie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vývoj Strany svobodných občanů v letech 2009 - 2015

(Development of The Party of Free Citizens in 2009 - 2015)

Bc. Ivo Fajmon

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Josef Straceny, CSc.

Studijní program: Učitelství pro střední školy

Studijní obor: N D-ZSV

Rok: 2016

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Vývoj Strany svobodných občanů v letech 2009 - 2015 vypracoval pod vedením PhDr. Josefa Straceného, CSc. samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 13. července 2016

.....

podpis

Poděkování

Rád bych zde poděkoval vedoucímu své diplomové práce PhDr. Josefu Stracenému, CSc. za věcné připomínky, odborné rady, vstřícnost a ochotný přístup při zpracování této práce.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá vývojem a působením Strany svobodných občanů. Obsahem práce je vymezení řady pojmů, bez kterých nelze stranu kategorizovat. Mezi tyto pojmy patří: liberalismus, klasický liberalismus, libertarianismus, kapitalismus, pravice a euroskepticismus. Práce dále obsahuje analýzu organizační struktury, stanov a programu Strany svobodných občanů. V neposlední řadě je součástí práce shrnutí volebních výsledků Strany svobodných občanů. Cílem diplomové práce je vyložení smyslu a východiska Strany svobodných občanů. Ke zpracování diplomové práce byly použity internetové zdroje, především pak webové stránky Strany svobodných občanů. V práci byly dále použity slovníky, odborné politologické publikace a literatura esejistického typu.

KLÍČOVÁ SLOVA

Strana svobodných občanů, Svobodní, klasický liberalismus, libertarianismus, euroskepticismus, pravicová strana

ABSTRACT

Master's thesis describes the development and operations of The Party of Free Citizens. The thesis includes a series of terms, without which party is impossible to categorize. These terms include: liberalism, classical liberalism, libertarianism, capitalism, right-wing, euroscepticism. Thesis also includes analysis of the organizational structure, constitutional documents and political program of The Party of Free Citizens. Last but not least thesis includes summary of election results of The Party of Free Citizens. The aim of master's thesis is to describe the meaning and background of The Party of Free Citizens. To process master's thesis were used internet sources, primarily website of The Party of Free Citizens. In thesis were also used dictionaries, professional political science publications and essayistic literature type.

KEYWORDS

The Party of Free Citizens, classical liberalism, libertarianism, euroscepticism, right-wing party

Obsah

1 Úvod.....	6
2 Ideová podstata Strany svobodných občanů	8
2.1 Teoretické vymezení klasicko-liberální ideologie a libertarianismu.....	8
2.1.1 Je liberalismus pravicový nebo levicový?	8
2.1.2 Liberalismus a libertarianismus	10
2.1.3 Kapitalismus a ekonomický liberalismus	10
2.1.4 Podstata krajního liberalismu.....	13
2.2 Vymezení euroskepticismu.....	14
2.2.1 Euroskepse a liberalismus.....	14
2.2.2 Důvody euroskepse Strany svobodných občanů.....	15
2.2.3 Euroskepse v České republice.....	17
3 Struktura Strany svobodných občanů a jejich politický program	21
3.1 Organizační struktura a stanovy Strany svobodných občanů	21
3.2 Politická filosofie Strany svobodných občanů	25
3.3 Politický program Strany svobodných občanů.....	27
3.3.1 Zahraniční politika, stát a jeho bezpečnost	27
3.3.2 Reforma právní filosofie	29
3.3.3 Hospodářská, rozpočtová a měnová politika státu.....	31
3.3.4 Doprava, životní prostředí a zdravotnictví.....	33
3.3.5 Sociální politika, školství a zemědělství	35
3.3.6 Zásady veřejné správy a přílohy programu.....	37
3.4 Vývoj volebních programů Strany svobodných občanů.....	39
4 Participace Strany svobodných občanů ve volbách	41
4.1 Volby do Evropského parlamentu	41
4.2 Volby do Poslanecké sněmovny ČR	42
4.3 Volby do Senátu ČR.....	45
4.4 Volby do zastupitelstva obcí.....	47
4.5 Volby do zastupitelstva krajů	49
4.6 Volba prezidenta České republiky.....	50
5 Závěr.....	53
6 Seznam použitých informačních zdrojů	55

1 Úvod

Ve své diplomové práci, která se zabývá vývojem Strany svobodných občanů, si kladu za cíl osvětlit smysl a východiska této strany. Zaměřím se na to, co bylo impulzem pro vznik strany a co ji během šesti let existence pohánělo vpřed. Netroufám si zde odhadnout, jaký vliv a postavení Svobodní v budoucích letech získají, ale pevně věřím, že po přečtení této práce si čtenář bude moci vytvořit či upevnit názor na to, jaké důsledky by vyplynuly ze zvolení Svobodných do zákonodárných sborů.

V první kapitole bude vymezeno několik základních politologických pojmů, které jsou pro pochopení ideologie Svobodných klíčové. Obsah pojmů, jako liberalismus nebo kapitalismus, je většině lidí jistě známý. Zde bude upozorněno na to, jak rozlišování drobných nuancí vede ke zcela rozdílným interpretacím a hodnocením zmíněných pojmů. To, jak zakladatelé Svobodných tyto pojmy chápali, definovalo ideovou podstatu strany. Jsem přesvědčen o tom, že Svobodní, kteří se profilují jako krajní liberálové, jsou v české politické scéně spojováni především s fenoménem euroskepticismu. Méně jsou, k jejich nelibosti, spojováni s tím, že se snaží být skutečnou pravicovou stranou, která nahradí jiné parlamentní strany, které údajně zradily ty ryzí pravicové ideje. V práci bude zohledněna skutečnost, že Svobodní nejsou stranou jednoho tématu, kterým má být kritika Evropské unie. Nicméně tato kritika je bezesporu důležitou součástí identity Svobodných, proto se první kapitola bude věnovat euroskepticismu v českém prostředí a základním jevům, které straně tolik vadí.

Ve druhé kapitole bude přiblížen základní myšlenkový svět Svobodných. Je důležité, aby byl alespoň v základním rámci popsán vznik strany, analyzovány stanovky Svobodných a jejich orgány. Jenom tak si lze udělat představu o vnitřních procesech ve straně, především pak jaké míry vnitřní demokracie strana dosahuje. Zásadní je ovšem zprostředkování politického programu Svobodných v takové šíři, aby nebyly vynechány žádné podstatné body, ale zároveň tento text nebyl zahlcen podrobnostmi, které by v kontextu práce mohly působit marginálně. Například při analýze programu věnující se zdravotnictví v České republice není záměrem zevrubně popsat zákony, dle kterých je zdravotnictví spravováno. Cílem je pouze jasně stanovit, jaký vztah Svobodní k tomu systému zaujímají a zdali a jak by ho změnili. Uvedení programu by nebylo možné bez rozboru politické filosofie Svobodných, která je uvedena ve stanovách strany. Tato politická filosofie je pojítkem mezi první kapitolou, kde je liberalismus vymezen a touto kapitolou, ve které idea liberalismu podle Svobodných nabírá jasnou podobu.

Politická strana může vytvořit sebekomplexnější a sebeatraktivnější program, ale nebude jí to k užítku, pokud ho nebude schopna prosadit. Třetí kapitola se proto bude zabývat úspěchy či neúspěchy Svobodných ve volbách, které ostatně rozhodují o tom, zdali je strana relevantní, či nikoliv. V poslední řadě tyto úspěchy určují i to, zda je vůbec přínosné psát akademickou práci o takové straně. Vzhledem k tomu, že tento dokument píše, není překvapivé, že vliv Svobodných na českou společnost navzdory nevelkým úspěchům ve volbách považuji za nezanedbatelný. U každých voleb, které během let 2009 až 2015 proběhly, analyzuji výsledky, dopady na samotnou stranu a také charakterizuji ty nejpodstatnější události, které volby provázely a Svobodné ovlivnily.

Práce bude založena především na internetových zdrojích. Svobodní si jako moderní strana zakládá na tom, že komunikace s voliči prostřednictvím internetu je naprosto klíčová a v dnešní době již nenahraditelná. Z tohoto důvodu poskytuje v digitální podobě svůj program, své stanovky, svůj stranický oběžník *Beran* a především svá stanoviska k probíhajícím událostem. Členové Svobodných, zejména pak předseda Petr Mach, jsou velmi aktivní blogeři, kteří se vyjadřují k dění v naší republice i ve světě. Tyto blogové příspěvky jsou často převedeny na oficiální stránky Svobodných, kde slouží jako oficiální postoje a názory strany. Tyto články jsou zdrojem informací pro tuto práci, neboť rozvíjejí myšlenky oficiálních dokumentů. Právě z nich je patrné, do jaké míry jsou Svobodní věrni svému programu v praxi. Na tomto místě považuji za vhodné deklarovat, že jsem na transparentním účtu Svobodných zaznamenán jako příznivec strany. Statut příznivce mi umožnil přístup k datům, ke kterým bych se jinak nemohl dostat (např. interní wikipedie strany). Neméně důležité bude také využití novinových článků, zpráv Českého statistického úřadu a analýz renomovaných sociologických agentur. Vzhledem k tomu, že se tato práce zabývá lety 2009 až 2015, jsou tyto zdroje taktéž digitalizované. Nicméně v práci nebude opominuta ani literatura, která bude především rozhodující pro vypracování první kapitoly. Zde bude využito jednak knih, které se vyznačují nezaujatostí k tématům. Je to ale především literární tvorba Ludwiga von Misesa a Augusta Hayeka, která je zcela zásadní v chápání liberalismu tak, jak ho dnes uchopují Svobodní.

2 Ideová podstata Strany svobodných občanů

2.1 Teoretické vymezení klasicko-liberální ideologie a libertarianismu

Liberalismus je politická doktrína, která v historii několikrát změnila svůj obsah i formu. Štěpila se do více směrů a také byla více způsoby interpretována. A to velmi odlišně, ať už jejími příznivci či odpůrci. Z tohoto důvodu je liberalismus obtížně definovatelný jen několika slovy nebo krátkou větou. Nicméně podstatou liberalismu je upřednostnění individua a budování společnosti, kde jednotlivci mají možnost seberealizace.¹ Podle jiné definice je hlavním tématem liberalismu považování každého člověka za nositele morálních hodnot a rovnocenného vůči ostatním lidem.² To znamená, že život člověka má být životem svobodným, kde volba člověka určuje jeho životní cestu. V této kapitole se pokusím vymezit liberalismus především v jeho krajní podobě, to jest z pohledu libertarianismu, jelikož právě tato krajní podoba liberalismu ovlivnila vznik a program Strany svobodných občanů, jak bude více než zjevné v následujících kapitolách. V této části práce budu tedy prezentovat především takové teze a ideje liberalismu, které jsou předkládány jeho příznivci, což je pro pochopení motivace k založení takové strany klíčové. Podstatné pro tuto kapitolu bude také kritika liberalismu ze strany ideových odpůrců. Především to je ale reakce liberálů na tuto kritiku, která je důležitá pro vývoj jakékoliv politické doktríny (a tedy ve svém důsledku i vzniku Svobodných), protože ta se přirozeně formuje její sebeobranou. Nelze tedy ani opomenout pohled na kritiku konkurenčních ideologií ze strany krajního liberalismu.

2.1.1 Je liberalismus pravicový nebo levicový?

Liberalismus je přisvojován řadou politických subjektů, které se svým zaměřením zásadně různí. Je naprosto běžné, že osoba, která vyznává liberální ideje, se může hlásit k levici a jiná osoba, která prohlašuje totéž, k pravici. To je mimo jiné způsobené tím, že liberalismus bývá dělen do dvou podob a těmi jsou klasický liberalismus (pravice) a moderní liberalismus (levice). Zatímco klasický liberalismus prosazuje minimální stát, moderní liberalismus usiluje o to, aby stát pomohl občanům do takové míry, aby si nakonec pomohli sami.³ Podstatným rozdílem je také vymezení pojmu svobody. Klasický liberalismus

¹ HEYWOOD, Andrew. *Politické ideologie*. Plzeň: 2008. s. 43.

² KRIEGER, Joel, ed. *Oxfordský slovník světové politiky*. Praha: 2000. s. 421.

³ HEYWOOD, A. *Politické ideologie*. Plzeň: 2008. s. 43.

reprezentuje pojetí negativní svobody, to znamená, že člověk je svobodný ve chvíli, kdy si ho stát nevšímá a do ničeho ho nenutí.⁴ Zatímco moderní liberalismus prosazuje tezi o svobodném altruismu, který zdůrazňuje, že svoboda může ohrožovat sociálně znevýhodněné. Tato vize liberalismu předefinovala a posílila postavení státu ve společnosti a značně se přiblížila socialismu.⁵

V České republice se k liberálním idejím hlásí Strana zelených (moderní liberalismus) a Strana svobodných občanů (klasický liberalismus), jejichž programy se zásadně odlišují. Komplikovanost tohoto dělení lze doložit příkladem Karla Marxe, který v obecném povědomí jako liberál vnímán není. Nicméně v mládí se jako radikální liberál profiloval a jím formulované myšlenky marxismu mohou být chápány jako důsledné dodržování zásad liberalismu.⁶ V Evropě se spíše setkáme s vymezením liberalismu v jeho původním smyslu z 19. století, ale například ve Spojených státech amerických se situace značně liší.⁷ Zde má krajní liberalismus sice nejsilnější kořeny,⁸ ale může být poněkud překvapivé, že je více spjat s Republikánskou stranou, která je označována za konzervativní. Zatímco demokratická strana, která je označována za liberální, je naopak této podobě liberalismu velmi vzdálená. Pravicový liberál se zasazuje především o slabý stát, který co nejméně zasahuje do života lidí a chodu ekonomiky. Levicový liberál usiluje o regulaci ekonomiky a ochranu svobod každého jednotlivce pod patronátem státu. O tom, kdo je skutečný liberál, se přirozeně vedou spory, ale faktem je, že minimálně v americkém prostředí příznivci klasického liberalismu přijali označení konzervativců.

Petr Mach, předseda Svobodných, sám přiznává, že i v českém prostředí je nálepka liberál matoucí a právě proto je klíčové vysvětlovat především program strany.⁹ Nicméně tato politická doktrína zase nemůže být zaměňována s klasickou představou konzervatismu. Ten je opět těžko definovatelný, jelikož zastřešuje celou řadu myšlenkových proudů v historii i současnosti.¹⁰ Co je ale pravicovému liberalismu cizí, je jakákoliv obhajoba privilegií, která jiní za stejných podmínek nemají.¹¹

⁴ HEYWOOD, A. *Politické ideologie*. Plzeň: 2008. s. 62.

⁵ Tamtéž. s. 74.

⁶ HAUSER, Michael. *Kapitalismus jako zombie, neboli, Proč žijeme ve světě přízraků*. Praha: 2012. s. 184.

⁷ HAYEK, Friedrich August von. *Cesta do otroctví*. Praha: 1990. s. 13.

⁸ KRIEGER, J. ed. *Oxfordský slovník světové politiky*. Praha: 2000. s. 427.

⁹ RUMLER, Martin. Výsledek voleb je... *Beran*. [online]. 2014, číslo 5, s. 2 [cit. 12.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/public/media/Beran/beran-5.pdf>

¹⁰ KRIEGER, Joel, ed. *Oxfordský slovník světové politiky*. Praha: 2000. s. 375.

¹¹ HAYEK, F. *Cesta do otroctví*. Praha: 1990. s. 13.

2.1.2 Liberalismus a libertarianismus

Žádoucí pro tuto práci je také rozlišení termínu liberalismu a libertarianismu. Pojem libertarianismus označuje silnou touhu po svobodě, individualismu a volném obchodu.¹² Je také typický pro svůj odpor ke státní moci, která má co nejméně zasahovat do života jak vlastních obyvatel, tak i těch zahraničních (tzn. nelibost k mezinárodním intervencím). Tato silná touha po svobodě může vést až k postojům anarchistickým. Taková stanoviska jsou již hraniční a nejsou hlavním proudem libertarianismu. Ideologie libertarianismu má vícero podob, avšak opětovně zdůraznění negativního pojetí svobody naznačuje, že libertarianismus navazuje na ekonomický liberalismus a naopak je silně vyostřený vůči liberalismu modernímu.¹³ Mezi představitele libertarianismu patří Friedrich Hayek a Milton Friedman, nicméně se také setkáme s tím, že jsou označováni za představitele neoliberalismu. Podstatné ovšem je, že autoři, kteří bývají přiřazováni do kategorie krajních liberálů, se sami považují za ty opravdové, správné liberály. Jejich vize liberalismu je ta skutečná, nezřetězená jinou ideologií. A proto se sami označují za liberály bez potřeby své označení dále specifikovat jako libertariáni. V očích voliče je libertarián v politickém spektru silně pravicový, ale zároveň neextremistický politický stoupenec. Nicméně i tak se mohou objevovat jistá zmatení, kdy je zaměňován termín liberální za libertariáni. To samé platí i pro program Svobodných, který by se dal označit oběma termíny. Pro lepší orientaci a konzistenci textu budu v souvislosti se Svobodnými a krajním liberalismem nadále používat pouze termín liberální, i když ze striktního pohledu označení není přesné. Libertarianismus budu v textu specifikovat jen za předpokladu, že jej budu porovnávat s jinou formou liberalismu.

2.1.3 Kapitalismus a ekonomický liberalismus

Důležité je taktéž vymezení pojmu kapitalismus. Ten je s liberalismem silně spjatý do takové míry, že jsou oba termíny v diskuzích zaměňovány. Klasicko-liberální ideologie není samozřejmě synonymem kapitalismu, ale jedna bez druhé se neobejde. Důvodem je, že liberalismus se viditelně vyjadřuje právě k ekonomickým otázkám, především pak k nedotknutelnosti soukromého vlastnictví. Nicméně kapitalismus na rozdíl od liberalismu není ideologií, ale označuje způsob výroby a organizace ekonomické aktivity.¹⁴ O tom, kam sahají kořeny kapitalismus nebo od kdy ekonomické uspořádání Evropy (potažmo světa) lze označit

¹² KRIEGER, Joel, ed. *Oxfordský slovník světové politiky*. Praha: 2000. s. 426.

¹³ HEYWOOD, A. *Politické ideologie*. Plzeň: 2008. s. 104.

¹⁴ KRIEGER, Joel, ed. *Oxfordský slovník světové politiky*. Praha: 2000. s. 330.

za kapitalistické, se vedou rozsáhlé diskuze. Podstatné je, že s definitivním rozpadem feudálního systému v Evropě a zprůmyslněním ekonomiky se plně rozvíjí moderní forma kapitalismu. Předpoklady pro vznik a fungování kapitalismu dle zásad liberalismu budou popsány níže v textu na základě představ liberálních ekonomů.

Ekonomický liberalismus, který je spjat především s klasickým liberalismem, se na prvním místě snaží vytvořit co nejvíce materiálního blaha pro co nejvíce lidí. Liberalismus není monotematický, ale vzhledem k jeho účelu je přirozené, že se orientuje především na ekonomické principy a na tvorbu legislativy, která by tyto principy ochraňovala. Abychom ve své úplnosti mohli pochopit politickou filosofii Svobodných, je vhodné sumarizovat kořeny a vlivy liberální ekonomické doktríny. Ta se pojí se vznikem klasické politické ekonomie, která se rozvíjela mezi lety 1770 až 1870. Tato doktrína byla vnímána jako věda o tvorbě a rozdělování bohatství.¹⁵ Byla to ekonomie, která ztotožnila přírodní a ekonomické zákony ve smyslu jejich poznatelnosti. Liberální ekonomie se zabývala převážně makroekonomickými jevy, jako je národní bohatství a jeho rozdělování. Zásadním myslitelem tohoto směru byl Adam Smith, autor *Bohatství národů*, který jako první definoval tzv. neviditelnou ruku trhu. Jejím principem je postulát, že v prostředí, kde individua sledují své vlastní zájmy, je zajištěno účinné využití ekonomických zdrojů, které uspokojí jak jednotlivce, tak budou prospěšné i veřejnému blahu. Podmínkou ovšem je, aby trh měl konkurenční povahu a aby byl co nejméně regulován. To byl velký obrat v dějinách hospodářství od politiky merkantilismu, která dominovala v Evropě v 16. a 17. století.¹⁶ Adam Smith při formulování neviditelné ruky trhu a zásad liberální politiky nikdy neztratil ze zřetele, že soucit mezi lidmi hraje zásadní roli a nikdy nepřestal vnímat lidskou bytost jako člověka společenského a empatického.¹⁷ Základní oporou toho směru je víra v přirozený řád, který ve společnosti existuje. Nicméně kritikové liberalismu vyčítají, že neplodí toleranci, rozum ani slušnost.¹⁸ Smithovy ekonomické zásady nahradily merkantilistickou politiku politikou laissez faire (nechte věcem volný průběh), která se stala dominantním heslem této hospodářské doktríny. Smith byl velkým odpůrcem merkantilismu právě kvůli regulacím zahraničního obchodu za účelem dosažení aktivního salda obchodní bilance. Naopak se zastával toho, aby nebyl zahraniční obchod regulovaný, jelikož právě regulace jsou překážkou hospodářského růstu obou stran podílejících se na tomto obchodu. Kapitalismus byl v očích Smitha to nejlepší

¹⁵ SOJKA, Milan. *Dějiny ekonomických teorií*. Praha: 2010. s. 58.

¹⁶ KRIEGER, Joel, ed. *Oxfordský slovník světové politiky*. Praha: 2000. s. 463.

¹⁷ SOJKA, M. *Dějiny ekonomických teorií*. Praha: 2010. s. 61.

¹⁸ HAUSER, M. *Kapitalismus jako zombie*. Praha: 2012. s. 39.

možné hospodářské uspořádání, jelikož pouze v takovém konkurenčním prostředí může být zajištěno efektivní využití ekonomických zdrojů.

Ve 20. století se vyprofilovaly dva výrazné ekonomické směry, které dominují hospodářské politice dodnes. Vedle keynesiánství se rozvíjela neoklasická ekonomie, která přirozeně navazovala na klasickou ekonomii. Keynesiánství, které se rozvinulo jako reakce na velkou hospodářskou krizi, je charakteristické svou obhajobou státních zásahů do ekonomiky a užíváním fiskální politiky, jako hlavního nástroje vlády. Zatímco s neoklasickou ekonomikou, jejíž vznik je zařazován do poslední třetiny 19. století, je spojováno zvědečnění ekonomického bádání, tedy s hlubokým ovlivněním přírodními vědami a víry v to, že exaktními metodami lze poznat a popsat ekonomické jevy. Její součástí je tzv. rakouská škola, která může být chápána i jako nezávislý pokračovatel této ekonomické doktríny. Ta se od neoklasické ekonomie mimochodem liší v tom, že programové využívání matematických metod odmítá.¹⁹ Základem této školy je teze, že ekonomické procesy lze pochopit jen tehdy, když budeme sledovat výsledky rozhodování a interakcí mezi jednotlivými lidmi, díky čemuž vznikají trhy.²⁰ Rakouská škola je alternativní, nedominantní přístup neoklasicismu a je krajně liberální.²¹ Činnost rakouské školy je pro tuto práci podstatná, jelikož na její ekonomickou filosofii se Svobodní odvolávají.²² Mezi její významné představitele patří například Ludwig von Mises a Friedrich August von Hayek. Ludwig von Mises je jedním z nejvíce ikonických reprezentantů krajního liberalismu, individualismu a také předním kritikem socialismu.²³ Friedrich August von Hayek je taktéž známým ekonomem a navíc držitelem Nobelovy ceny za ekonomii. Hayek je znám svým negativním postojem k centrálnímu plánování a sociálnímu inženýrství jako celku. Hayek doplňuje a navazuje na Mísese především obhajobou liberalismu.²⁴ Svobodní se otevřeně k jeho myšlenkám hlásí a přiznávají, že nemalá část programu je inspirovaná právě jeho myšlenkami.²⁵

K velkému oživení myšlenek klasického liberalismu došlo v 70. letech 20. století v důsledku velké hospodářské krize. Hlavním oponentem dominujícího Keynesova

¹⁹ SOJKA, M. *Dějiny ekonomických teorií*. Praha: 2010. s. 138.

²⁰ Tamtéž. s. 170.

²¹ Tamtéž. s. 183.

²² ECP MAGAZINE. *Rozhovor: Petr Mach* [online]. 13.2. 2011 [cit. 13.6.2016]. Dostupné z: <http://ecpmag.blogspot.cz/2011/02/rozhovor-petr-mach.html>

²³ SOJKA, M. *Dějiny ekonomických teorií*. Praha: 2010. s. 188.

²⁴ SOJKA, M. *Dějiny ekonomických teorií*. Praha: 2010. s. 191.

²⁵ GRYGAR, Tomáš. 115 let od narození F. A. Hayeka. *Beran*. [online]. 2014, číslo 4, s. 16 [cit. 13.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/public/media/Beran/beran-4.pdf>

paradigmatu se stal Friedmanovský monetarismus.²⁶ Milton Friedman prosazoval větší posilování víry v samoregulaci trhu, boj s inflací a prosazování deregulace. Friedman je hlavním představitelem tzv. monetarismu. To je ekonomické smýšlení, které prosazuje kontrolu množství peněz v oběhu a považuje to za hlavní ekonomický nástroj hospodářské politiky. Jeho myšlenky a myšlenky neoliberální ekonomie jsou dobře rozpoznatelné ve vlně hospodářských politik reprezentované Ronaldem Reaganem a Margaret Thatcherovou v 80. letech 20. století (paradoxně představiteli konzervativních stran). U nás je s touto ekonomikou a těmito jmény spojován především bývalý prezident Václav Klaus. Program a myšlenky obou anglosaských politických vůdců bývá označován za tzv. novou pravici. Klasická liberální ideologie je v programu těchto stran tak silná, že se někteří politologové zdráhají označit je za konzervativní. Nicméně principy kázně, autority a řádu jsou v jejich politické filosofii zachovány.²⁷

2.1.4 Podstata krajního liberalismu

Liberalismus je ideologie, která na prvním místě usiluje o zajištění materiálního blaha co největšímu počtu obyvatel. Je ideologií skrz na skrz materialistickou a jako taková se stává terčem kritiky. Sympatizant liberalismu to ovšem nevnímá jako nedostatek tohoto světového názoru, jelikož je přesvědčen o tom, že niterné prožívání člověka, jeho cesta za štěstím a plněním snů, nemůže být zlepšena na základě vlády mocenských elit. Politika státu může člověku život pouze narušit, nikoliv ho učinit šťastným. Co ovšem politika (liberálně ekonomická) dokáže, je zlepšit materiální postavení člověka, ať už to povede k jeho štěstí, nebo ne.²⁸ Ideologie liberalismu štěstí či naplnění snů lidem neslibuje. Její jedinou ambicí je rozmnožit hmotné statky v co největší možné míře za účelem zlepšení životní úrovně všem lidem bez rozdílů třídního původu. Sympatizant liberalismu nicméně nemůže (respektive oponent může, ale liberál s tím nebude souhlasit) být označen za a priori povrchního člověka, nepřítel vyšších hodnot a typického neukojitelného konzumenta dnešní kapitalistické společnosti. Sympatizant liberalismu jednoduše může věřit, že záležitosti zabývající se skutečným štěstím člověka nejsou záležitostí politiky (ani by jím být neměly), ale naopak zcela osobní, niternou věcí. Na druhou stranu nelze vyvrátit ani opak, kdy volič liberálních stran splňuje veškeré subjektivní negativní charakteristiky vymezených oponentů liberalismu.

²⁶ SOJKA, M. *Dějiny ekonomických teorií*. Praha: 2010. s. 364.

²⁷ HEYWOOD, A. *Politické ideologie*. Plzeň: 2008. s. 85.

²⁸ VON MISES, Ludwig. *Liberalismus*. Praha: 1998. s. 15.

2.2 Vymezení euroskepticismu

Strana svobodných je v českém politickém prostředí spjata především s jejím negativním postojem k Evropské unii. Je jedním z nejhlasitějších kritiků EU požadující vypsání referenda o vystoupení z této organizace. Tato tvář Svobodných je natolik výrazná, že může vyvolávat dojem strany s monotematickým politickým zaměřením. Program Svobodných je podstatně bohatší a svým všeobsáhlým zaměřením se neliší od ostatních parlamentních stran. To ovšem nic nemění na tom, že existence a fungování Evropské unie je pro Svobodné jedním z klíčových témat. Ať už se jedná o prohlubování integrace, přijímání eura, nebo aktivity poslanců na půdě evropského parlamentu, Svobodní se velmi intenzivně k těmto otázkám vyjadřují. Euroskepticismus je „imidž“ strany Svobodných a proto považují za přínosné jej (především ten český) vymezit.

Euroskepticismus se dá shrnout jakožto kritický přístup, který se snaží zkoumat nezájatě a věcně negativní a pozitivní stanoviska k Evropské unii.²⁹ To znamená, že euroskeptik není člověk a priori naprosto znechucený legislativou a ideály Evropské unie. Tento skepticizmus má široké pásmo přístupů. Od stanoviska, že dílčí kroky EU jsou špatné a mělo by dojít k její reformě, až po odmítavý postoj vedoucí ve snahu vystoupení z Unie. V extrémním případě euroskeptik požaduje rozpad EU jakožto nejlepší možné řešení. Tuto obsáhlou škálu přístupu lze identifikovat i na české politické scéně. Ty politické strany, které se za euroskeptické považují, nejsou nutně ve shodě v tom, co na Evropské unii kritizují. Existují mezi nimi rozdílné představy v tom, co je problémem a také v tom, jak se tyto problémy dají řešit.

2.2.1 Euroskepse a liberalismus

Krajní liberalismus se k projektu evropského společenství principiálně nestavil a ani nestaví odmítavě. Naopak myšlenka spojených států evropských v očích liberálů vzbuzovala velké naděje. Především pak víra v to, že tento projekt povede k mírovému soužití v Evropě a k materiálnímu blahobytu Evropanů. Liberálovi se protíví představa malých států, které svoji ochránářskou politikou cel narušují všeobecný hospodářský růst.³⁰ Liberál nestojí o malé celky, které usilují o svoji ekonomickou soběstačnost. Naopak touží po tom, aby dělba práce

²⁹ RIEGEL, Karel a kol. *EU, Češi a skepse*. Praha: 2004. s. 9.

³⁰ VON MISES, L. *Liberalismus*. Praha: 1998. s. 116.

byla redistribuována v co největším hospodářském celku. Důvodem je, že čím větší dělba práce bude, tím více bude narůstat životní úroveň obyvatelstva. Sekundárním projevem je to, že v takovémto stavu je pro menší celky velmi demotivující, aby mezi sebou vedly válku, jelikož by z důvodu nesoběstačnosti byly naprosto hospodářsky ochromeny. Tyto malé státy musí opustit nacionalistickou politiku, snížit význam hranic a omezit silný stát jak to jen bude možné. Inspirací pro tuto vizi jsou samozřejmě Spojené státy americké, jejichž hospodářství se nejvíce blíží ideálnímu liberálnímu vzoru. Ludwig von Mises podporoval myšlenku, že spojené evropské státy mají mít za cíl rozkládat nacionalismus uvnitř tohoto soustátí, jelikož to z výše uvedených důvodů povede k míru na kontinentě. Ale zároveň varuje, aby se národní nacionalismus neproměnil v jakýsi panevropský šovinismus, který bude na kordy s ostatními velmocemi ve světě. Přáním liberála je úsilí o nastolení volného obchodu na celé planetě bez jakéhokoliv protekcionismu, což by společně se světovým mírem bylo vrcholným úspěchem liberální politiky.

2.2.2 Důvody euroskepse Strany svobodných občanů

Jak již bylo řečeno, Svobodní se staví velmi kriticky ke členství České republiky v Evropské unii a k existenci EU jako celku. Nicméně odmítají nálepku eurofobie, jelikož evropskou spolupráci vítají, ale za jiných podmínek.³¹ Důvod kritiky je ten, že v očích Svobodných Evropská unie nenaplňuje ideály liberalismu, naopak na ně útočí a ohrožuje tak podstatu demokracie. Není náhodou, že Svobodní byli založeni v roce 2009, tedy v době, kdy byla ratifikována Lisabonská smlouva. Podepsání a ratifikace této mezinárodní smlouvy vyvolalo na české politické scéně bouřlivou debatu o tom, zdali a do jaké míry se Česká republika vzdává své suverenity. Petr Mach formuloval obavy, že řada zákonů je v Poslanecké sněmovně schvalována pod velkým tlakem EU.³² Tyto zákony se schválit musí, a tudíž jsou v přímém rozporu s demokratickými zásadami. Mach je také skeptický k představě, že by národní demokracie mohla být nahrazena demokracií celoevropskou. Důvodem je, že stále existují národní zájmy jednotlivých zemí, které na půdě evropského parlamentu nekorespondují s tradiční politickou diskuzí založenou na tom, co je pravicové a co je levicové. Evropské strany hlavního proudu vytvořily všemocnou koalici, díky které veškeré

³¹ PAYNE, Jiří. *Svobodní ve druhé etapě* [online]. 28.5. 2014 [cit. 14.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/jiri-payne-svobodni-ve-druhe-etape>

³² MACH, Petr. *Jak vystoupit z EU*. Praha: 2010. s. 9.

návrhy procházejí evropským parlamentem příliš jednoduše.³³ Nejkritičtější je ovšem k tomu faktu, že návrh na zrušení směrnice či podání nového návrhu může předkládat pouze Evropská komise. A tato komise je volena jednou za pět let a jak stanovuje Lisabonská smlouva: „Členové komise jsou vybíráni podle celkové způsobilosti a evropanství.“³⁴ EU tedy v očích Macha jednak nutí jednat národní parlamenty nedemokraticky a navíc sama ve svých institucích nedemokratické procedury prosazuje a setrvale posiluje předávání pravomocí do Bruselu. Stav věcí je dle Macha v Evropské unii příliš tristní na to, aby se dala reformovat zevnitř. Alternativou je tedy opuštění EU na základě referenda. Svobodní chtějí Evropu se svobodnými národy. Požadují takové uskupení, kde jednotlivé země nejsou donucovány těmi ostatními, kde není ohýbána svobodná vůle a kde se mezinárodní kooperace odehrává na poli jednotlivých smluv. Strana svobodných je stranou anti-federalistickou a její vize je do určité míry v rozporu s představami Ludwiga von Misesa. Nicméně i on varuje, že občan jednoho státu nikdy nebude ochoten platit za zboží vyšší, než světovou cenu, jen proto, aby ochránil výrobce v jiném státě, který je součástí unie.³⁵ A zemědělská politika Evropské unie přesně tyto obavy Misesa naplňuje. Evropská unie místo principu volného trhu rozvinula koncept trhu vnitřního.³⁶ Takové snahy dle liberálů přirozeně vedou k odstředivým tendencím uvnitř EU a nespokojenosti části jejího obyvatelstva.

Svobodní požadují obnovení suverenity (za předpokladu, že ji Česká republika skutečně ztratila). Chtějí, aby se Parlament ČR zodpovídal pouze českým občanům a aby zákony byly tvořeny českými zákonodárci. To ale neznamená, že usilují o izolaci a že se snaží chovat protievropsky.³⁷ To, co Evropě škodí a to, co ji prospívá, je subjektivním dojmem a jen to, že jsou Svobodní orientováni proti institutu Evropské unie, ještě neznamená, že o sobě smýšlejí jako anti-evropané. Naopak jsou přesvědčeni o tom, že je to právě Brusel, který svým jednáním Evropu poškozuje. Svobodní nejsou izolacionisté, jelikož usilují o volný obchod, cestování bez víz a přátelské vztahy s ostatními národy. Rozdělení Československa je pro ně dobrým dokladem toho, že vztahy dvou národů mohou být na lepší úrovni mimo federaci, než když jsou v ní.³⁸ Je ovšem otázkou, zdali a do jaké míry je možné udržovat přátelské vztahy se státy ve chvíli, kdy váš stát jako jediný opustil Evropskou unii a vaše země je unikátem v Evropě. Předpokladem je, že ve chvíli, kdy se spustí lavina odchodů, se

³³ MACH, P. *Jak vystoupit z EU*. Praha: 2010. s. 12.

³⁴ Tamtéž. s. 13.

³⁵ VON MISES, L. *Liberalismus*. Praha: 1998. s. 118.

³⁶ MACH, P. *Jak vystoupit z EU*. Praha: 2010. s. 61.

³⁷ Tamtéž. s. 51.

³⁸ MACH, P. *Jak vystoupit z EU*. Praha: 2010. s. 52.

značně změni perspektiva v tom, kdo je v Evropě v menšině a kdo ve většině. S tím také Svobodní počítají a podporují vystoupení ostatních členských zemí. Za předpokladu, že ČR bude jediný stát, který opustí Unii, nehrozí žádné zásadní ohrožení fungování republiky. Svobodní poukazují na dohodu o Evropském hospodářském prostoru, na které ČR participuje a nemůže z ní být vyloučena. Tato dohoda obsahuje záruky volného pohybu zboží, služeb, osob a kapitálu. To vše jsou základy pro fungování liberálního hospodářství a jako takové i zcela dostačující. O odtrhnutí od Evropské unie si Svobodní slibují nejenom návrat suverenity, ale v blízké budoucnosti i hospodářskou prosperitu a brzké ekonomické dohnání zemí západní Evropy, především pak Německa.³⁹ Silným motivem Svobodných je získání svobody a to jak národní, tak individuální. Tato svoboda má člověku umožnit bez překážek usilovat o jeho vlastní štěstí a ve svém důsledku povede i ke všeobecnému blahobytu.⁴⁰

2.2.3 Euroskepse v České republice

Je vhodné zmapovat, jaké postoje měli Češi a české politické strany k připojení k Evropské unii a její hlubší integraci. Na základě takové analýzy lze lépe pochopit, jaké voliče se snažili Svobodní oslovit a také proč vůbec strana vznikla a mohla věřit ve svůj úspěch. V referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii, které proběhlo v červnu roku 2003, hlasovalo 77 % hlasujících pro vstup do EU. Ač se jedná o jednoznačné vítězství příznivců, je zjevné, že nemalá část obyvatelstva se k evropské integraci stavila negativně. Zhruba milion hlasů, které byly vhozeny v neprospěch připojení, naznačují, že by mohl vzniknout politický subjekt, jehož součástí programu by bylo vytrvalé kritizování Evropské unie. Takový kalkul ovšem naráží na fakt, že toto číslo nevypovídá o tom, nakolik je zahraniční politika primárním tématem pro českého voliče. Takovýto politický subjekt by musel konkurovat již jiným velkým zavedeným stranám, které kromě euroskepticismu mají jinak rozsáhlý volební program. Mezi tyto strany patřily v době referenda především Občanská demokratická strana a Komunistická stran Čech a Moravy. Obě strany měly potenciál oslovit voliče, kteří preferovali domácí politiku před zahraniční, a také ty, u kterých to platilo naopak. Z parlamentních stran to byla především KSČM, která se profilovala nejvíce euroskepticky.⁴¹ Nestavěla se a priori proti připojení, ale požadovala, aby se Česká republika nestala jakousi

³⁹ MACH, P. *Jak vystoupit z EU*. Praha: 2010. s. 80.

⁴⁰ Tamtéž. s. 95.

⁴¹ HAVLÍK, Vlastimil. *České politické strany a evropská integrace: evropeizace, evropanství, euroskepticismus*. Brno: 2009. s. 105.

kolonií silných zemí, kterým bude sloužit jako zdroj levné pracovní síly.⁴² Je vcelku zajímavé, že politický program KSČM v porovnání s ostatními parlamentními stranami projevoval jen nízkou mírou evropeizace.⁴³ Nabízí se tak domněnka, že výhrady k Evropské unii nebyly prvořadým tématem pro jejich voliče. ODS deklarovala zájem na vstupu do EU,⁴⁴ nicméně se snažila o prosazení své liberální vize. ODS se taktéž spíše skepticky stavěla k hlubší integraci EU,⁴⁵ tudíž společně s KSČM se jednalo o jediné parlamentní strany vykazující znaky euroskepticismu. ODS se ovšem vyznačovala velkou vnitřní nejednotností v postojích k evropské otázce a ta se ještě více prohloubila po parlamentních volbách v roce 2006, kdy se špičky strany posunuly k větší podpoře EU. V této době se i KSČM projevila měkčením svých negativních postojů k EU,⁴⁶ čímž se otevřel prostor pro nové politické subjekty.

Je žádoucí se také podívat na to, jak se vyvíjel vztah Čechů k EU mezi lety 2009 až 2015. Zdali jsou spíše euro-optimističtí, euro-skeptičtí či indiferentní. Ve chvíli, kdy by drtivá většina Čechů byla Evropské unii otevřená, Svobodní by jen těžko mohli vzniknout a na politické scéně přežít. Důležitým momentem v dějinách Evropské unie a Svobodných bylo schválení a ratifikace (v listopadu) Lisabonské smlouvy v roce 2009. Nelibost spojená s touto smlouvou byla jedním ze zásadních impulzů pro vytvoření Svobodných a nabízí se otázka, jak ji vnímali Češi. Podle průzkumu Centra pro výzkumu veřejného mínění můžeme říci, že nepanovala jednoznačná shoda v tom, co tato smlouva představuje a zdali je pozitivním jevem. 43 % respondentů v říjnu 2009 uvedlo, že by smlouva měla být Českou republikou přijata, zatímco 27 % dotazovaných uvedlo, že schválena by být neměla.⁴⁷ Zajímavé je, že téměř jedna třetina (30 %) respondentů uvedla, že neví, zda by smlouva měla být přijata, nebo ne. S tím také souvisí fakt, že 68 % dotazovaných projevilo nezájem o děni ohledně Lisabonské smlouvy.⁴⁸ Strana svobodných občanů, která byla založena v únoru 2009, v průzkumech stranických preferencí v říjnu 2009 získala jen minimum příznivců.⁴⁹ Svobodní nejsou zmíněni ani u výzkumu agentury Stem, ani CVVM, tudíž preference jsou zahrnuty do

⁴² HAVLÍK, V. *České politické strany*. Brno: 2009.. s. 79.

⁴³ Tamtéž. s. 81.

⁴⁴ Tamtéž. s. 91.

⁴⁵ Tamtéž. s. 108.

⁴⁶ Tamtéž. s. 114.

⁴⁷ CVVM. *Obyvatelé ČR a Lisabonská smlouva v říjnu 2009* [online]. 20. 11. 2009 s. 7 [cit. 13.6.2016].

Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a3693/f3/100969s_pm91120.pdf

⁴⁸ CVVM. *Obyvatelé ČR a Lisabonská smlouva v říjnu 2009* [online]. 20. 11. 2009 s. 4 [cit. 13.6.2016].

Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a3693/f3/100969s_pm91120.pdf

⁴⁹ CVVM. *Stranické preference a volební model v říjnu 2009* [online]. 21. 10. 2009 s. 3 [cit. 13.6.2016].

Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a3684/f3/100960s_pv91021.pdf

STEM. *Preference politických stran 2009* [online]. 27. 10. 2009 s. 1 [cit. 13.6.2016]. Dostupné z:

https://www.stem.cz/wp-content/uploads/2015/12/1872_1225.pdf

kolonky ostatních stran s předpokladem, že volební zisk stran by byl u eventuelních voleb jen minimální. Je tudíž zjevné, že Svobodní svojí kritikou Lisabonské smlouvy oslovili jen velmi malou část voličů, ať už z toho důvodu, že kritika jednoduše nebyla vidět, nebo tato otázka nebyla pro českého voliče prioritní.

Důvěra v instituce Evropské unie se mezi lety 2009 až 2015 projevila jako značně kolísavá. Obyvatelstvo ČR mezi lety 2009 až 2012 setrvalo ztrácelo důvěru v samotnou Evropskou Unii, evropský parlament, evropskou komisi, ministryni zahraničí EU a evropského prezidenta⁵⁰ (tzv. evropský prezident a ministryně zahraničí byli uvedeni do úřadu až v prosince roku 2009 a tudíž jsou součástí šetření až ve výzkumech z roku 2010). Nejmenší důvěře se tradičně těšil evropský prezident a ministryně zahraničí EU (v roce 2012 pouhých 22 % a 21 % respondentů k nim projevilo důvěru). To se ovšem dá vysvětlit tím, že dvě pětiny populace tyto posty a jména s nimi spjatá neznají, tudíž nedokážou kvalifikovaně odpovědět. To ale nic nemění na tom, že převažují záporné odpovědi.⁵¹ Evropské unii důvěřovalo v roce 2009 60 % Čechů, v roce 2010 55 %, v roce 2011 52 % a v roce 2012 se objevuje velký skok, kdy poprvé více Čechů unii nedůvěřuje. Dle tohoto šetření jen jí důvěřovalo pouze 40 % obyvatel. Nedůvěra v Evropskou unii se objevovala nejčastěji u lidí se špatnou životní úrovní a u těch, kteří preferují krajní levice, především pak KSČM.⁵² Velký pokles důvěry Čechů v Evropskou unii lze vysvětlit na základě probíhající krize v eurozóně v důsledku zadluženého Řecka. Češi v průzkumech projeví značnou angažovanost v této problematice a většinou ji považovali za závažný problém.⁵³ Taktéž projeví značnou nechuť k tomu, aby se Česká republika připojila k celoevropské dohodě o rozpočtové kázní. Dále se stavěli neochotně k poskytnutí finanční pomoci, která byla určena pro stabilizaci eurozóny. Česká republika se také nakonec společně s Velkou Británií jako jediné země k paktu nepřipojily, což ze strany české vlády svědčí o spíše skeptickém postoji k Evropské unii.

S odezněním krize lze mezi Čechy sledovat i postupný nárůst důvěry v Evropské instituce. Evropské unii důvěřovalo v roce 2013 45 % respondentů, v roce 2014 si EU polepšila na 49 % a v roce 2015 opět více Čechů EU důvěřovalo (52 %).⁵⁴ Průzkum ovšem proběhl v dubnu, tedy v době, kdy se migrační krize v Evropě začala projevovat zatím jen

⁵⁰ CVVM. *Důvěra institucím EU a organizacím OSN a NATO – duben 2013* [online]. 6. 5. 2013 s. 2 [cit. 13.6.2016]. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7007/f3/pm130506.pdf

⁵¹ Tamtéž. s. 2.

⁵² Tamtéž. s. 3.

⁵³ CVVM. *Dluhová krize v eurozóně a snahy o záchranu společné měny* [online]. 15.2. 2012 s. 2 [cit. 13.6.2016]. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a6762/f3/pm120215.pdf

⁵⁴ CVVM. *Důvěra v evropské a mezinárodní instituce – duben 2015* [online]. 4. 5. 2015 s. 3 [cit. 13.6.2016]. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7379/f3/pm150504.pdf

nepatrně. O rok později, kdy migrace byla v plném proudu a pod drobnohledem médií, se popularita Evropské unie dostala na historické dno, kdy jí věřilo pouhých 37 % respondentů.⁵⁵ Otázka, do jaké míry se euroskepticismus Čechů projevil na volebních preferencích Svobodných, bude zodpovězena ve druhé kapitole.

⁵⁵ CVVM. *Důvěra v evropské a mezinárodní instituce – duben 2016* [online]. 28. 4. 2016 s. 3 [cit. 13.6.2016]. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7552/f3/pm160428.pdf

3 Struktura Strany svobodných občanů a jejich politický program

Před popsáním organizační struktury Svobodných a jejich programu je na místě, abych osvětlil motivy, které vedly k založení této strany. Hlavním důvodem byla jednoznačně nespokojenost s politikou ODS. Petr Mach, který byl členem ODS mezi léty 1997 až 2007, jako hlavní pohnutky k odchodu označil nespokojenost s postojem ODS k Lisabonské smlouvě. Dále to byly ústupky k enviromentalismu a prosazování kvót na biopaliva, které vedly Macha k opuštění ODS.⁵⁶ Mach nebyl jediný bývalý člen, který se na založení Svobodných podílel. Byl to také například Jiří Payne a jiní politici, kteří měli blízko k Václavu Klausovi. Je tedy i logické, že voličská základna se měla zpočátku rekrutovat z řad nespokojených voličů ODS. V prvopočátku to měla být především kritika Lisabonské smlouvy, která se měla stát hlavním lákadlem na voliče. Z tohoto důvodu se i spekulovalo, že tato nově vznikající strana bude úzce spolupracovat Declanem Ganleym, irským neformálním vůdcem kampaně (za stranu Libertas), která se v irském referendu stavěla odmítavě k přijetí Lisabonské smlouvy.⁵⁷ V čele české pobočky Libertas nakonec stanul Vladimír Železný, který se se Svobodnými dostal do sporu, a tudíž ve volbách tyto dva politické subjekty spolu nespolečně spolupracovaly.⁵⁸ V ideovém prohlášení Petra Macha k založení strany se Svobodní přihlásili k myšlenkám svobody a demokracie, což bylo prvním krokem k vytvoření uceleného programu Svobodných.⁵⁹

3.1 Organizační struktura a stanovy Strany svobodných občanů

Stanovy Svobodných se skládají z devatenácti článků a splňují veškeré právní náležitosti.⁶⁰ V této části kapitoly se budu věnovat popisu a analýze jednotlivých článků a to především těch, které považuji za zásadní a které jsou svou originalitou pro Svobodné charakteristické. První článek úvodního ustanovení jasně říká, že zkratka této strany je Svobodní. V médiích se občas objevuje zkratka SSO, ale ta je zcela chybná. Druhý článek vytyčuje základní programové cíle a politickou filosofii Svobodných. Vzhledem k tomu, že

⁵⁶ HOSPODÁŘSKÉ NOVINY. *Rozhovor v HN o zakládání nové politické strany* [online]. 1. 12. 2008 [cit. 13.6.2016]. Dostupné z: <http://www.petrmach.cz/rozhovor-v-hn-o-zakladani-nove-politicke-strany/>

⁵⁷ LIDOVÉ NOVINY. *Program je v šuplíku. Vám ho neukážu* [online]. 13. 12. 2008 [cit. 8.7.2016]. Dostupné z: <http://www.petrmach.cz/program-je-v-supliku-vam-ho-neukazu/>

⁵⁸ SVOBODNÍ. *Vladimír Železný lže* [online]. 3. 4. 2009 [cit. 8.7.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/vladimir-zelezny-lze>

⁵⁹ MACH, Petr. *Ideový projev k založení Strany svobodných občanů* [online]. 28. 4. 2016 [cit. 8.7.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/petr-mach-ideovy-projev-k-zalozeni-strany-svobodnych-obcanu>

⁶⁰ SVOBODNÍ. *Stanovy Strany svobodných občanů*. [online]. Listopad 2015 [cit. 23.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/public/media/Archiv-dokumentu/stanovy-svobodni.pdf>

program Svobodných je předmětem třetí kapitoly, nebudu ho zde analyzovat. Za zmínku ovšem stojí fakt, že v celých stanovách je pouze jediná citace a to v tomto článku. Jedná se o odkaz na Friedricha Augusta von Hayeka, což svědčí o tom, jak zásadní osobnost 20. století to pro Svobodné byla. Třetí a čtvrtý článek se zabývá členstvím strany. Podmínky pro vznik a zánik členství jsou celkem standardní, je ale zajímavé, že člen strany je povinen na požádání předložit lustrační osvědčení. V případě pozitivního zjištění dochází k vyloučení, což v ostatních politických stranách rozhodně není samozřejmostí. KDU-ČSL má podobně tvrdé omezení,⁶¹ nicméně ze současných parlamentních pravicových stran podobou klauzuli najdeme jen u ODS. Ovšem v tomto případě je omezení formulováno tak, že nelze bez lustračního osvědčení kandidovat do veřejné funkce.⁶² Například u druhé parlamentní pravicové strany TOP 09 žádné omezení nenajdeme.⁶³ Pozoruhodný je ve stanovách Svobodných statut příznivce strany podle čtvrtého článku. Příznivcem může být kdokoliv, kdo se registruje, není členem politické strany a zaplatí jednorozční příspěvek (100 Kč). Tito příznivci ve straně Svobodných mají možnost podílet se na volbě kandidátů do veřejných funkcí a mají tak naprosto zásadní vliv na chod strany.

Několik následujících článků popisuje, jaké orgány ve straně jsou, jaké jsou jejich funkce a volební zásady. Nejvyšším orgánem strany je republikový sněm, který svolává předseda strany minimálně jednou ročně. Sněm má v kompetenci řadu práv a povinností, které jsou pro fungování strany nezbytné. Na tomto sněmu členové strany volí předsedu a čtyři místopředsedy strany. Na sněmu se taktéž volí a odvolávají členové dalších orgánů a ukládají úkoly republikovému předsednictvu a republikovému výboru. Mezi další aktivity patří projednávání a schvalování výroční zprávy o hospodaření strany, zprávu předsedy strany a zprávu kontrolní komise. Na sněmu také může dojít ke změně a schválení nových stanov a základních ideových dokumentů.

Republikový výbor zasedá alespoň jednou za tři měsíce, ale jinak může zasedat tak často, jak je třeba. Členové výboru se skládají z republikového předsednictva, z předsedů krajských sdružení a třiceti členů volených republikovým sněmem. Výbor především připravuje zprávy pro republikový sněm, zadává úkoly předsednictvu a schvaluje statut kontrolní a rozhodčí komise. Změny v programu a ideovém základu nejsou výlučně v

⁶¹ KDU-ČSL. *Stanovy*. [online]. © 1997–2015 kdu-čsl [cit. 23.6.2016]. Dostupné z: <http://www.kdu.cz/onas/dokumenty/stanovy>

⁶² ODS. *Stanovy Občanské demokratické strany*. [online]. 30.5. 2015 [cit. 23.6.2016]. Dostupné z: <https://moje.ods.cz/stanovy#clanek3>

⁶³ TOP09. *Stanovy politické strany TOP 09*. [online]. 28.11.2015 [cit. 23.6.2016]. Dostupné z: <http://www.top09.cz/dokumenty/stanovy/>

kompetenci republikového sněmu, ale i výbor o nich rozhoduje. Výbor taktéž odpovídá za kandidátní listiny a v mimořádných případech může jejich podobu měnit.

Republikové předsednictvo, které se skládá z předsedy a čtyř místopředsedů, plní úkoly zadané výše uvedenými orgány. Nicméně předsednictvo také republikovému výboru předkládá vlastní návrhy. Předsednictvo nese všeobecnou zodpovědnost za stranu a navenek jeho jménem jedná předseda strany. Toto předsednictvo, které se schází kdykoliv o to jakýkoliv jeho člen požádá, má také možnost vyhlásit nové volby krajského předsednictva.

Krajské předsednictvo je společně s krajským sněmem orgánem krajského sdružení. Krajský sněm má obdobnou funkci jako sněm republikový, ovšem s účinností pouze dle daného územního principu. Stejně tak krajské předsednictvo je obdobou republikového předsednictva (skládá se z předsedy a čtyř místopředsedů). Je přirozené, že orgány krajských sdružení jsou v hierarchii podřízené orgánům celostátním.

Neméně důležitým orgánem je kontrolní komise. Ta dohlíží na dodržování stanov strany, obecných právních předpisů a její hospodaření. Pokud dojde ze strany výboru či předsednictva k porušení platných předpisů, kontrolní komise má možnost ustanovit rozhodčí komisi. Ta vydává usnesení o závazném výkladu stanov a rozhoduje ve sporech mezi členy strany a taktéž o návrhu na vyloučení člena. Posledním orgánem Svobodných je volební komise. Ta organizuje a technicky zajišťuje volby na republikové úrovni a také pomáhá krajským volebním komisím.

Podle článku šest stanov ve všech orgánech strany mimo republikového a krajského sněmu mohou členové rozhodovat elektronicky, přičemž ten kdo nehlasuje, jakoby se vyjádřil, že s návrhem nesouhlasí. Návrh je přijat ve chvíli, kdy se pro jeho schválení vyjádří více jak polovina všech, kteří mají právo hlasovat. Na republikovém a krajském sněmu se v zásadních otázkách (ne procedurálních záležitostech) taktéž rozhoduje elektronicky a návrh je přijat ve chvíli, kdy ho podpoří více jako polovina hlasujících. Elektronické volby se přirozeně konají s prodlouženou dobou hlasování tak, aby měl každý dostatek času na hlasování. Společně s faktem, že příznivci strany mají zásadní vliv na podobu strany, lze říci, že se jedná o velmi moderní a originální model v České republice. Podobné uplatnění přímé demokracie bylo aplikováno u politické strany Věci veřejné. Nejen princip přímé demokracie tyto dvě strany spojoval, ale k bližší spolupráci mezi nimi nakonec nedošlo.⁶⁴ Veškeré volené

⁶⁴ SVOBODNÍ. *S VV jsme se nedohodli*. [online]. 11.7.2009 [cit. 23.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/tz-s-vv-jsme-se-nedohodli>

funkce uvnitř strany jsou vymezené mandátem dvou let s tím, že volby do republikového předsednictva musí proběhnout nejpozději do tří měsíců po volbách do Poslanecké sněmovny, tak aby předsednictvo mohlo plně přijmout odpovědnost za volební výsledek.

Zbývající články stanov se zabývají hospodařením strany, případným ukončením činnosti a existencí republikové kanceláře. Strana za své závazky odpovídá veškerým majetkem a hospodaří na základě rozpočtových pravidel schválených republikovým předsednictvem. Rozpočet strany ovšem schvaluje republikový výbor. Republiková kancelář je subjekt uvnitř strany, který zajišťuje organizační záležitosti na základě organizačního řádu.

Stanovy Svobodných nejsou rigidní a za šest let existence se lehce vyvinuly, kvantitativně rozšířily a v několika málo případech zestručnily. Například ve druhém článku, zabývajícím se posláním a programovými cíli, byla vypuštěna pasáž o tom, že strana navazuje na tradici české státnosti a svobody reprezentované Masarykem, Havlíčkem a Palackým.⁶⁵ V prohlášeních členů strany jsem, s výjimkou příspěvku Miloslava Bednáře a některých dalších ojedinelých přispěvatelů,⁶⁶ zaregistroval jen málo odkazů k těmto autoritám historie. Tudíž mi přijde logické, že ze stanov byla tato zmínka odstraněna. Nicméně ustanovení o tom, že strana usiluje o návrat k předsocialistickým právním tradicím je zachováno. Další změnou v ideách strany bylo zařazení textu o tom, co si Svobodní představují pod termínem svoboda. Svobodou rozumí stav, kdy jednotlivec může nakládat se svým majetkem tak, jak uzná za vhodné, aniž by zasahoval do svobod jiného individua. Svoboda je tedy definována především v souladu s vlastnickým právem člověka a podtrhují tak ekonomické chápání slova liberalismus. Značná část změn uvnitř stanov je jen kosmetická a vyjasňuje případné nejasnosti. Například původní stanovy neujasnily co se děje s příznivcem strany po ukončení tohoto statutu, přičemž v aktualizované verzi stanov je toto napraveno.

Základ politického programu Svobodných s názvem *Svoboda, odpovědnost a spravedlnost*, vychází z politické filosofie strany, která je uvedena ve druhém článku stanov. Tato politická filosofie, která se během šesti let příliš nezměnila, je tím základním pilířem, na

⁶⁵ SVOBODNÍ. *Stanovy Strany svobodných občanů*. [online]. Únor 2012 [cit. 23.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/public/media/Archiv-dokumentu/Stanovy-2012.pdf>

⁶⁶ BEDNÁŘ, Miloslav. *Ukažme to Evropě i světu*. [online]. 10.11.2013. [cit. 24.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/miloslav-bednar-ukazme-to-evrope-i-svetu>
MACHAČ, Miloslav. *T.G.Masaryk byl nepřítel Českého národa*. [online]. 5.1.2010 [cit. 24.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/machac-t-g-masaryk-byl-nepritel-ceskeho-naroda>
MACH, Petr. *Debakl Lisabonské strategie* [online]. 1.3.2010 [cit. 24.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/mach-debakl-lisabonske-strategie>
MACH, Petr. *Vystoupení Petra Macha na...* [online]. 21.6.2009 [cit. 24.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/vystoupeni-petra-macha-na-konferenci-obcanske-forum-2009>

kterém strana stojí, a každý člen by se s ní měl plně ztotožňovat. Od uvedených základních tezí se dají odvodit další články politického programu, které mohou pokrývat všechna myslitelná témata, o které by se volič mohl zajímat. Je přirozené, že v prvopočátcích strany byl politický program a volební témata stručnější, než je tomu dnes. Strana měla čas se vyprofilovat i v otázkách, které nejsou natolik klíčové, ale pro získání co největší podpory obyvatelstva podstatné. V dalším stručně uvedu jednotlivé volební programy, nicméně se zaměřením na politický program Svobodných, který byl schválen republikovým výborem v prosinci roku 2015.

3.2 Politická filosofie Strany svobodných občanů

Poltická filosofie Svobodných je postavena na pěti základních tematických okruzích, které mají vystihnout esenciální podstatu a smysl existence strany.⁶⁷ První okruh nese název *Svoboda a odpovědnost*. Zde se v šesti bodech dozvíme, že svoboda jednotlivce a jeho svobodná vůle je ta nejcennější hodnota, která je stranou adorována. Nicméně zdůrazňují, že respekt ke svobodě je také respektem k tradicím. Ve druhém okruhu, nazvaném *Tradice*, je obsažen jediný bod, ve kterém se Svobodní hlásí k tradicím, které mají být obsažené v dědictví západní civilizace. Respekt k tradicím má platit univerzálně, ale pouze za předpokladu, že tyto tradice nenarušují demokracii a sekulární stát, čímž myslím zejména ty myšlenkové směry, které ohrožují práva a svobody druhých, jenž je pro Svobodné nepřijatelné.

První okruh dále zdůrazňuje, že svoboda je definována především nárokem na soukromé vlastnictví, jeho ochranu, ale také svobodnou soutěží mezi lidmi. Tou se ovšem nemyslí jen soutěž ekonomická, ale soutěž osobností a myšlenek, která se může odehrát za předpokladu, že jsou dodržovány etické a morální zásady. Z názvu okruhu plyne, že to není jen svoboda, která je stavebním kamenem politického programu, ale i zodpovědnost, která z ní vyplývá. To, co je morální či etické, není ve stanovách dále rozepsáno, nicméně je logické, že to jsou zásady běžně přijímané v západní společnosti. Za předpokladu, že žádné běžné společenské zásady přijímány nejsou a tato domněnka je jen iluzí, tak nutně záleží na principech, které vyznávají jednotlivci ve straně. Ostatně volič se spíše ztotožní, nebo naopak odsoudí konkrétního politika na základě jeho představ o morálce, než o tom, co je dáno ve stanovách strany. Nicméně například Mises praví, že mravné je takové chování, které slouží

⁶⁷ SVOBODNÍ. *Stanovy Strany svobodných občanů*. [online]. Listopad 2015 [cit. 25.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/public/media/Archiv-dokumentu/stanovy-svobodni.pdf>

k zachování společenského řádu a to, co jej narušuje, je nemravné.⁶⁸ Mravná je taková oběť jednotlivce, který se svým činem vzdává bezprostředního užitku, aby celá společnost z jeho činu těžila. Je rozumné se domnívat, že s tímto stanoviskem by se shodli i členové strany Svobodných.

Třetí okruh je nazvaný *Pravidla, principy a právo*. Zde se kritizuje prospěchářství, jelikož svoboda může být dosažena jedině sledováním principů. Prospěchářství je ostatně kritizováno v předešlé citaci Misesa. Ačkoliv Svobodní ve stanovách citují Hayeka, je jasné, kým jsou inspirováni. Ze stanov ovšem není jednoznačné, pomocí kterých principů má být svobody dosaženo. Je tedy otázkou, jak je tento bod myšlen. Kapitalismus, který je Svobodnými otevřeně přijímán jakožto nejlepší ekonomický model, je možné interpretovat jako systém, ve kterém jednotlivci usilují o nejvyšší možný ekonomický zisk. Tudíž by kritik kapitalismu mohl říci, že tento systém prospěchářství v lidech podporuje. Je tedy očividné, že Svobodní by se jistě s touto interpretací neztotožnili. Kritika prospěchářství by se ovšem dala lépe chápat jako požadavek na vlastní členy strany. Tento bod si nárokuje, že Svobodní nestojí o členy, kteří by sledovali v politice vlastní zájem namísto usilování o naplnění programu. Ostatně následující bod také klade nároky na vlastní politiky, jelikož je v něm uvedeno, že ke ctnostem (případného) zákonodárce Svobodných patří střídmost v regulování společnosti. Dalším bodem je, že právo nemá a nemůže nahradit morální hodnotový systém, což je vcelku všeobecně akceptovaný postulát.

Ve čtvrtém okruhu s názvem *Stát* nalezneme zásady, dle kterých by měla země fungovat. Zde je uveden zásadní bod, podle kterého má stát sklony za občany rozhodovat. A stát, který má tendenci rozhodovat za občana, mu tím upírá jeho svobodu a logicky i jeho zodpovědnost. Z předchozích bodů je zjevné, že svoboda je pro stranu klíčovým tématem a tato svoboda může být zachována jedině tehdy, když je stát omezován a kontrolován. Tudíž jakýkoliv nárůst moci státu je v očích Svobodných zlem, kterému se občané mají postavit. Dalších pět bodů mimo jiné kritizuje EU, aniž by byla, byť jednou, přímo jmenována. Mezi ně patří nutnost zachování suverenity ČR, jelikož bez ní je narušena smysluplnost voleb a tudíž i celý demokratický systém. Ostatně respekt k suverenitě (svobodě) českého státu je dle dalšího bodu analogií ke svobodě člověka. Pokud je ČR dlouhodobě ovlivněna nedemokratickou institucí (myšleno EU), dochází i k omezování svobod občanů. Důvody, proč EU funguje dle Svobodných v rozporu s demokratickými principy, jsem uvedl v první

⁶⁸ VON MISES, L. *Liberalismus*. Praha: 1998. s. 38.

kapitole. Mezi další body patří negativní postoj k uniformitě. Tento bod by se dal parafrázovat jako výrok, který praví, že v rozmanitosti je síla. Svobodní nestojí o absolutní kulturní jednotu v Evropě, která by byla federalizací postupně uskutečňována. Neméně důležitým bodem je rovnoprávnost v mezinárodních vztazích států Evropy. Ve vizi sjednocené Evropy dle Svobodných není možné, aby velké státy (jako Francie a Německo) měly hlavní hlas v tom, jakým směrem se Evropa bude ubírat.

V pátém okruhu s názvem *Volný trh* najdeme jediný bod, který popisuje spravedlivou soutěž ve volném trhu jako nejlepší způsob, jak dosáhnout osobních cílů člověka. Nicméně blahobyt není politickým cílem Svobodných. Důvodem je, že stát blahobyt garantovat nemůže. Pouze může vytvořit podmínky, kde je slušná šance na jeho naplnění. Podstatným důvodem, proč by usilování o blahobyt ze strany státu nemělo být prioritou, je, že tato snaha by mohla vést k porušování jiných, důležitějších principů, které stát musí hájit. Opět není jasně specifikováno, o jakých hodnotách je řeč, nicméně narušování svobod člověka není přípustné za žádnou cenu a to ani za cenu vytváření bohatství. Tento bod je aplikovatelný i na EU, která podle Svobodných svobodu státu i jednotlivce narušuje a slibuje růst bohatství v tomto celku.

3.3 Politický program Strany svobodných občanů

3.3.1 Zahraniční politika, stát a jeho bezpečnost

Politický program Strany svobodných občanů se skládá ze čtrnácti kapitol a dalších dvou příloh.⁶⁹ Zde se pokusím vystihnout ty nejdůležitější a nejcharakterističtější body programu. První kapitola s názvem *Pojetí státu* opakuje základní teze z politické filosofie Svobodných. Reprodukují se zde myšlenky o funkci státu, který zabezpečuje individuální svobodu občanů. Aby tato funkce mohla být zajištěná, je nutné stát omezovat a kontrolovat, jelikož jen tak lze redukovat chutě politiků, kteří lačnicí po moci. Základním bodem je taktéž to, aby stát byl suverénní, jinak občané nemohou kontrolovat, zdali stát plní své funkce.

Druhá a značně rozsáhlejší kapitola se zabývá zásadami zahraniční politiky. Tyto články se rovněž opírají o politickou filosofii Svobodných, avšak s tím rozdílem, že jsou podrobnější a především konkrétnější. Základním východiskem je, že hlavním předpokladem

⁶⁹ SVOBODNÍ. *Svoboda, odpovědnost, spravedlnost*. [online]. Prosinec 2015 [cit. 27.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/public/media/Prilohy/politicky-program-svobodni.pdf>

fungování státu je jeho nedotknutelná suverenita. S tímto předpokladem tato kapitola plynule navazuje na kapitolu předešlou. Svobodní požadují, aby se žádná země nevměšovala do záležitostí ČR, stejně tak jako český stát se nemá vměšovat do politiky jiných zemí. V opačném případě dochází k narušení suverenity a toto narušení je v extrémním případě jediným oprávněným důvodem k nerespektování svrchovanosti provinilého státu a případné intervence. Při vyřčení tohoto postulátu je nutné osvětlit postoj Svobodných k Severoatlantické alianci. Vzhledem k tomu, že NATO dle Svobodných respektuje svrchovanost členů i nečlenů (na rozdíl od EU), je spoluúčast v této organizaci chápána přinejmenším bez výhrad. Filosofie tohoto paktu je chápána jako východisko pro budoucí existenci Evropy. To ale neznamená, že by byli Svobodní nekritičtí k vojenské politice USA, která má v NATO vůdčí úlohu. Přesto je orientace na NATO, za předpokladu zdůrazňování jeho obraného charakteru, jediným správným řešením zahraniční politiky ČR.⁷⁰

Důležitým faktem je, že vztahy mezi státy na základě multilaterálních smluv považují Svobodní jen za doplněk mezinárodních vztahů. Nejen kvůli tomu jsou Svobodní kritičtí k současné podobě OSN, která není jakožto pojistka kolektivní bezpečnosti dostatečně efektivní, a proto požadují její reformu. Pozitivněji se staví ke Světové obchodní organizaci, Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě a taktéž Radě Evropy. Tento oddíl se také zešíroka věnuje kritice EU, nicméně východiska a formu kritiky jsem popsal již v první kapitole. Velmi kladně se ale strana vyjadřuje k Evropskému sdružení volného obchodu, jehož chce zůstat součástí i v případě opuštění EU. Postoj k existenci Schengenského prostoru je ze strany Svobodných ambivalentní. Ne snad, že by volný pohyb osob nebyl v souladu s liberálními idejemi, ale pohyb osob by se dal upravit i bilaterálními smlouvami. Ostatně pro fungování mezinárodní diplomacie má být klíčová bilaterální diplomacie, která by měla být hlavním nástrojem české státu v dosahování lepšího postavení ve světě. Po případném odchodu z EU by i nakonec bylo nutné se na tuto politiku bilaterálních smluv přeorientovat. Prioritou mezinárodních vztahů jsou dle Svobodných především dobré vztahy se sousedy ČR. Ty jsou ovšem v očích strany narušeny vůdčí úlohou Německa v EU.

Třetí kapitolou je celek zabývající se vnější bezpečností českého státu. Zajištění bezpečnosti státu je spatřováno v členství a dobré spolupráci v NATO a prohlubování vojenské spolupráce s USA a Velkou Británií. Prioritou tohoto celku by měla být ochrana před rizikem terorismu (a jiných asymetrických hrozeb), lepší zabezpečení kyberprostoru a

⁷⁰ PAJONK, Tomáš. *Vyměnit NATO za Rusko nám nepomůže* [online]. 19. 3. 2015 [cit. 27.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/tomas-pajonk-vymenit-nato-za-rusko-nam-nepomuze>

informačních sítí a také předcházet nekontrolovatelné migraci, ať už je způsobena čímkoliv. Vztah Svobodných k zásahům ze strany NATO nebyl vždy jen pozitivní. Velmi kriticky se vyjádřili k vojenské intervenci v Libyi, kterou považovali za neopodstatněnou.⁷¹ Postoj Svobodných k migraci je spíše neutrální (ač se stanovisko k této problematice stalo výbušným tématem a zdrojem rozkolu při volbě předsedy v listopadu 2015).⁷² Svobodní si uvědomují nevyhnutelnost migrace, avšak chtějí její masové podobě předcházet dodržováním řadou zásad, mezi které patří omezení sociálního systému, pozitivní diskriminace, obchodní protekcionismus a válečné intervence.⁷³ Strana tím tedy předpokládá, že uplatnění liberálních zásad bude lékem na migrační vlny, které přicházejí a i v budoucnu přijdou. Je vhodné zmínit, že válečným intervencím dle programu Svobodných musí předcházet podrobná analýza rizik a také vypracování návrhu na politické uspořádání po jejich ukončení. Tato kritika mířící na vojenské operace, které proběhly v posledních desetiletích, zaznívá ve veřejných kruzích opakovaně. Je ovšem otázkou, do jaké míry je možné takový plán vytvořit. Nakonec příznivec ideologie liberalismu bude první, kdo řekne, že plán o tolika proměnných bude jen těžko naplněn podle představ jeho strůjců.

3.3.2 Reforma právní filosofie

Čtvrtá kapitola *Reforma právní filosofie* požaduje plnou reformu práva, která po rozkladu socialistického státu dle Svobodných nenastala. Legislativní kroky učiněné v devadesátých letech byly pouhou úpravou právní filosofie a v důsledku toho se český stát potýká s tzv. justiční diktaturou. Nalézání spravedlnosti justicí totiž nekoresponduje s vnímáním občanů toho, co je spravedlivé. V praxi se Svobodní na adresu justice opakovaně vyjadřovali kriticky, především pak k činnosti Ústavního soudu, ať už šlo o jeho roli při přijetí Lisabonské smlouvy, společné zemědělské politiky EU, ustanovení o výpočtu důchodů.⁷⁴

⁷¹ MATĚJKA, František. *Udělal z OSN i NATO vojenské agresory* [online]. 20. 3. 2011 [cit. 27.6.2016].

Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/matejka-udelali-z-osn-i-nato-vojenske-agresory>

⁷² ECHO24. *Hapl vyklízí pozice Machovi. Na sněm Svobodných nepřišel* [online]. 14. 11. 2015 [cit. 27.6.2016].

Dostupné z: <http://echo24.cz/a/ww7zr/hapl-vyklizi-pozice-machovi-na-snem-svobodnych-neprišel>

⁷³ MACH, Petr. *Imigrace z pohledu klasického liberála* [online]. 4. 3. 2015 [cit. 27.6.2016]. Dostupné z:

<https://web.svobodni.cz/clanky/petr-mach-imigrace-z-pohledu-klasického-liberala>

⁷⁴ PÁNEK, Martin. *Jobovky z Joštovky ...aneb o puči protiústavních soudců* [online]. 8. 11. 2009 [cit.

27.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/panek-jobovky-z-jostovky-aneb-o-puci-protiustavnich-soudcu>

MACHAČ, Miloslav. *V ČR jsou zločiny veřejným zájmem, rozhodl Ústavní soud* [online]. 10. 3. 2010 [cit.

27.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/machac-v-cr-jsou-zlociny-verejnym-zajmem-rozhodl-ustavni-soud>

MACH, Petr. *Rozsudek ústavního soudu o důchodech je absurdní* [online]. 19. 4. 2010 [cit. 27.6.2016].

Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/mach-rozsudek-ustavniho-soudu-o-duchodech-je-absurdni>

Součástí této kapitoly je také osvětlení problematiky lidských práv, rovnosti před zákonem a vlastnických práv. Za pilíře lidských práv Svobodní považují právo na život, svobodu a majetek. Váha těchto základních lidských práv by neměla být oslabována jinými odvozenými lidskými právy. To znamená, že by nemělo docházet k potlačování individuálních práv právy kolektivními. Je to pak především „bobtnání“ lidských práv, která Svobodní považují za nedůstojná.⁷⁵ S tím souvisí i důraz na rovnost před zákonem, která je tzv. anti-diskriminačním zákonem narušována. Svobodní tedy zastávají názor, že ústavní zákony lidská práva popisují a garantují dostatečně. Ke snahám o rozšiřování lidských práv na další a k působení rozličných lidsko-právních organizací se tak staví skepticky. V oddíle o vlastnických právech program zdůrazňuje, že stát za žádných okolností nemá právo k vyvlastnění pozemku, ať už je to k domnělému užítku veřejného blaha, či nikoliv. Ve svém tiskovém prohlášení ostatně Svobodní upozorňují na to, že vyvlastnění nikdy není nutné a vždy existují jiné alternativy.⁷⁶

V celé čtvrté kapitole najdeme řadu neobvyklých požadavků a návrhů, ovšem pravděpodobně nejatraktivnější je bod zabývající se přímou demokracií. Požadavek na uplatnění přímé demokracie je viditelnou součástí volebních kampaní, které se odvolávají na již zavedený a funkční systém ve Švýcarsku.⁷⁷ Svobodní ale ve svém programu otevřeně říkají, že přímá demokracie pouze doplňuje systém zastupitelské demokracie a nemá ji nahradit. Je velmi zajímavé a překvapivé, že strana se v programu staví negativně ke konceptu referenda, ač sama prosazuje referendum o vystoupení z EU. Na tomto příkladu je vidět příklonění se k prosazení politických cílů na úkor principů. Nicméně příznivec Svobodných by mohl oponovat, že v případě, kdy referendum o vstupu do EU bylo legitimním prostředkem, potom by jím bylo i referendum o vystoupení. Ve webové sekci Svobodných s názvem *Otázky a odpovědi* rozvádějí svůj postoj k referendu, přičemž dle jejich názoru by referendum mělo být obligatorně vyhlášováno zejména k tak bytostně důležitým tématům (zákonům) jakými jsou zvyšování daní či mezinárodní smlouva, která přesouvá svrchovanost nad nějakou oblastí mimo přímou demokratickou moc občana. Stejně tak by byla dána možnost referenda ke zvrácení rozhodnutí parlamentu (tzv. lidové veto).⁷⁸ Tento koncept lidového veta znamená, že by občané mohli blokovat jakýkoliv zákon schválený zákonodárci

⁷⁵ MATĚJKA, František. *Povinnosti? A proč?...* [online]. 8. 11. 2010 [cit. 27.6.2016]. Dostupné z:

<https://web.svobodni.cz/clanky/matejka-povinnosti-a-proc-k-pohodli-prece-bohate-staci-lidska-prava>

⁷⁶ SMETKA, Radim. *Zákon o vyvlastnění není třeba aktualizovat, ale zrušit!* [online]. 1. 6. 2011 [cit. 27.6.2016].

Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/zakon-o-vyvlastneni-neni-treba-aktualizovat-ale-zrusit>

⁷⁷ PÁNEK, Martin. *Pět referend v jeden den = vzor moderní demokracie* [online]. 3. 4. 2012 [cit. 27.6.2016].

Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/panek-pet-referend-v-jeden-den-vzor-moderni-demokracie>

⁷⁸ SMETKA, Radim. *Svobodní podporují* [online]. 12. 12. 2013 [cit. 27.6.2016]. Dostupné z:

<https://web.svobodni.cz/program/otazky-a-odpovedi#K>

za předpokladu, že jsou splněny zákonem dané požadavky (například 50 tisíc podpisů v petici).⁷⁹ Je otázka, zda by existence lidového veta paralyzovala zákonodárný proces. Především pak existuje riziko, že by tato referenda zahrtila celou republiku a to by značně zpomalilo legislativní proces. Něco takového ovšem Svobodní nepředpokládají, jelikož lidové veto fungující ve Švýcarsku považují za dobře fungující systém, který nabádá zákonodárce k větší zodpovědnosti při tvorbě zákonů. Naopak Svobodní nepodporují fakultativně vyhlášená referenda v případech, kdyby lidé měli rozhodovat za politiky i v dalších, než ve shora uvedených oblastech nebo dokonce, kdyby měli být v referendu přijímány zákony na základě lidové iniciativy.

3.3.3 Hospodářská, rozpočtová a měnová politika státu

Pátá kapitola se zabývá hospodářskou politikou státu. Jednotlivé body popisují úlohu státu, která má být pochopitelně naprosto minimální. Stát by především neměl podnikat a pokřivovat tak trhy selektivními daněmi, dotacemi a investičními pobídkami. V oblasti dopravy státu přiznávají roli správce silnic, železnic a říčních cest. Odsuzují ovšem ze strany státu preferování jednoho dopravního prostředku (Svobodní jsou proti démonizaci automobilů) na úkor druhého a také dotace jednotlivým dopravcům. Svobodní se z těchto důvodů řadí mezi hlasité kritiky Českých drah.⁸⁰ Trnem v oku jsou také nezveřejněné smlouvy veřejných stavebních zakázek, které jsou náchylné k potencionální korupci. V oblasti energetiky Svobodní vyzdvihují takové zdroje energie, které jsou schopné konkurenceschopnosti, tudíž jakákoliv podpora jednoho zdroje na úkor druhého je pro občany škodlivá. Svobodní tak přirozeně kritizují zelenou politiku a přimíchávání biopaliv do nafty. Kritika biopaliv je v politice Svobodných spojená s velmi tvrdým hodnocením Andreje Babiše už v době, kdy Babiš ještě nevstoupil do politiky.⁸¹

Daně a rozpočtová politika jsou rozpracovány v šesté kapitole programu. Zde se nachází několik návrhů, které by při jejich uskutečnění značně proměnily ekonomické poměry v českém státě. Systém daní tak, jak je nastaven v současnosti, považují Svobodní za nespravedlivý a omezující svobodu občanů. Svoboda je narušena tím, že lidé nemají možnost

⁷⁹ MACH, Petr. *Jak je to s odpovědností za amnestii*. [online]. 4. 1. 2013 [cit. 27.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/mach-jak-je-to-s-odpovednosti-za-amnestii>

⁸⁰ MACH, Petr. *150 miliard pro České dráhy mimo zákon* [online]. 2. 12. 2009 [cit. 28.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/mach-150-miliard-pro-ceske-drahy-mimo-zakon>

⁸¹ MACH, Petr. *Biopaliva - největší podraz na voliče* [online]. 24. 5. 2010 [cit. 28.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/mach-biopaliva-nejvetsi-podraz-na-volice>

se značnou částí jejich příjmů naložit tak, jak uznají za vhodné, jelikož stát rozhodne za ně o tom, co je nejlepší. Proto Svobodní navrhuji zrušení daně z příjmů fyzických osob. Příjmy z této daně dle argumentace strany stejně netvoří zásadní částku státního rozpočtu a ušlé peníze se tak dají nahradit jinak. Co Svobodné taktéž trápí, to jsou výjimky, které jsou při této i jakékoliv jiné dani uplatňovány. Tyto výjimky jsou taktéž zdrojem nespravedlnosti a mají být proto odstraněny. Ovšem konkrétně tato daň je dle Macha jednou z těch nejškodlivějších, už jenom z toho důvodu, že pro její výběr je potřeba masivní úřednický aparát.⁸² Vedle daně z příjmu fyzických osob chtějí zrušit také daň z uhlí, elektřiny, plynu, nabytí nemovitých věcí a silniční daň. Všechny tyto daně dle Svobodných nevynášejí dost peněz na to, aby ospravedlnily svoji existenci. Strana má taktéž dlouhodobě v programu požadavek na sjednocení daně z přidané hodnoty, a to konkrétně na hranici 15 %. Daň nemá být jenom nízká, ale především jednotná, jinak je opět nespravedlivá. Dle Svobodných stát nemá žádné právo nižší sazbou DPH pobízet spotřebitele k nákupu jakýchkoliv produktů.⁸³ To totiž může udělat pouze trh (nebo by alespoň měl). Představa o podobě daně z příjmů právnických osob je popsána v již předešlé kapitole o hospodářské politice státu. Tato sazba by měla být vždy rovná a nízká, nicméně její současnou výši 19 % považují za dostatečně konkurenceschopnou. Stát svým chováním nesmí podporovat velké podnikatele na úkor malých a naopak (kritika investičních pobídek). Podstatným bodem této kapitoly je také požadavek na rozpočtovou kázeň státu. Deficitní rozpočet by mohl být schválen pouze třípětinovou většinou v Poslanecké sněmovně a to jen ve výjimečných případech jako jsou přírodní katastrofy nebo ohrožení válkou. Za škodlivé považují už samotné náklady na umoření dluhu a samotnou ideu, že je možné žít na dluh nad své poměry.⁸⁴ V případě, že by Svobodní svou vizi v Poslanecké sněmovně prosadili, bylo by to poprvé za dvacet let, kdy by rozpočet státu nebyl schodkový.

Sedmá kapitola s názvem *Měnová politika* se zabývá rolí České národní banky. Především se zabývá tím, jako roli by měla plnit, ale neplní. ČNB by jakožto nezávislý institut neměla regulovat ceny, ale jen neinflačně vydávat přiměřené množství peněz. Není tedy překvapením, že intervence ČNB Svobodní v minulosti ostře a opakovaně kritizovali.⁸⁵

⁸² MACH, Petr. *Proč zrušit daň z příjmu* [online]. 27. 5. 2009 [cit. 27.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/petr-mach-proc-zrusit-dan-z-prijmu>

⁸³ MACH, Petr. *Knihy mají mít nízkou nebo žádnou DPH...* [online]. 6. 3. 2011 [cit. 27.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/knihy-maji-mit-nizkou-nebo-zadnou-dph-jako-vse-ostatni>

⁸⁴ TOMSKÝ, Alexander. *Český dluh a utopie fungujícího státu* [online]. 17. 12. 2009 [cit. 27.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/tomsky-cesky-dluh-a-utopie-fungujiciho-statu>

⁸⁵ MACH, Petr. *Za pádem koruny stojí asi opět Česká národní banka* [online]. 15. 1. 2015 [cit. 27.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/petr-mach-za-padem-koruny-stoji-asi-opet-ceska-narodni-banka>

Od ČNB také očekávají její trvalou ziskovost, která by byla dosáhnuta tím, že by nevyplácela úroky českým bankám (repo sazba). Svobodní jsou také, ne příliš překvapivě, pro zachování české koruny. Dobrovolný obchod s eurem na našem území považují za přínosný, nicméně přijetí eura jako výlučného platidla by znamenalo, že by ČR ztratila kontrolu nad svou měnou. K nahrazení české koruny eurem by mělo dojít jedině po úspěšném celostátním referendu. Tímto bodem v programu Svobodní ignorují závazek ČR euro přijmout. Nicméně proces zavedení eura se nesnaží urychlit žádná ze současných parlamentních stran a Svobodní tak se svým postojem nejsou osamoceni.

3.3.4 Doprava, životní prostředí a zdravotnictví

Představy o silniční dopravě jsou popsány v osmé kapitole programu. Najdeme zde požadavky, které již byly uvedeny v předchozích kapitolách. Mezi ně patří důraz na zrušení silniční daně, ukončení podpory biopaliv a také nárok na to, aby veřejné zakázky (stavba silnic) nepodléhaly obchodnímu tajemství. Mimo to jsou Svobodní také v opozici vůči bodovému systému, který se údajně neosvědčil, jelikož je založen na principu dvojího trestu a tak přirozeně vytváří korupční prostředí. Ne všichni členové Svobodných jsou ovšem tak kritičtí vůči tomuto dopravnímu zákonu. Minimálně v kontrastu s představou pokut odstupňovaných dle příjmů se tato alternativa jeví ještě jako přijatelná.⁸⁶

Životní prostředí je tématem programu v následující kapitole. Může být poněkud překvapivé, že Svobodní se k ochraně životního prostředí staví velmi pozitivně a nesnaží se ho odstrčit na vedlejší kolej. To je dáno tím, že představy o tom, jak by se životní prostředí mělo chránit, se diametrálně liší od představ jiných stran, které mají zelenou politiku jako hlavní bod politického programu. Svobodní přiznávají odpovědnost státu za životní prostředí na území, které vlastní a také přiznávají nutnost sankcionovat ty, kteří toto prostředí znečišťují. Tam, kde je jasný soukromý vlastník, se předpokládá daleko nižší míra znečištění, a to na základě principu, že vlastní věci spravujeme nejlépe. Svobodní také přiznávají, že v českých zemích nejsou lidé natolik pořádní (na rozdíl od zemí západní Evropy), aby své okolí (města, vesnice, lesy) neznečišťovali. Jak tuto mentalitu lidí změnit k lepšímu již neuvádějí, ostatně by to nejspíše bylo v rozporu s jinými body programu. Je také zajímavé, že

MACH, Petr. *Kvůli EU a ČNB cigarety zdraží o 7 korun* [online]. 15. 1. 2015 [cit. 27.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/petr-mach-kvuli-eu-a-cnb-cigarety-zdrazi-o-7-korun>

⁸⁶ STRUNZ, Pavel. *Rovná újma* [online]. 10. 9. 2010 [cit. 27.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/strunz-rovna-ujma>

v předchozí kapitole o dopravě popírají hodnocení českého řidiče, jako nezodpovědného, avšak připouštějí představu o nepořádném Čechovi. Ač tomu je tak či onak, tyto dva postuláty ubírají na konzistentnosti programu. Svobodní jsou taktéž otevření recyklaci, kterou podporují do té doby, dokud není nařizována z ideologických důvodů. Ideologie environmentalistů je pro ně zcela závadná, jelikož upřednostňuje přírodu před člověkem. Například přimíchávání biopaliv vede ke zvýšení cen potravin, čímž se (mimo jiné) uměle udržuje nízká životní úroveň zemí třetího světa a taková politika nejedná v zájmu člověka. Boj proti globálnímu oteplování je také projevem této škodlivé ideologie, jelikož omezení produkce oxidu uhličitého na území Evropy vede k přesunu výroby do jiných zemí. Globální ochrana přírody tak ztrácí smysl a naopak státy podepsané pod Kjótským protokolem se ekonomicky „střílejí do vlastní nohy“. Snaha o omezení růstu bohatství nevede dle Svobodných ke kýženým cílům a přesvědčení o neomylnosti těchto zelených politiků se neliší od marxistického postoje, jak ostatně ve svém programu uvádějí. Je zjevné, že Svobodní se orientují především na lokální ochranu životního prostředí a jsou skeptičtí ke globálním snahám. Nicméně mezinárodní smlouvy jako celek v této oblasti nezavrhuje. Celková politika ekologie Svobodných je jistě pro některého pozorovatele kontroverzní, ale vzhledem k relativně dobrým vztahům s Václavem Klausem není příliš překvapivá. Pro pochopení postojů Svobodných si je nutné uvědomit, že nepovažují svoji politiku pro přírodu za škodlivou. Naopak to jsou v jejich očích zelení politici, kteří škodí lidem a ve svém důsledku i přírodě. Nicméně se vytváří představa, že zelená politika (podporována Mezinárodním panelem pro změnu klimatu) si uzurpuje výsadní právo na ochranu planety a Svobodní a jim podobní jsou předurčení k tomu, aby byli označováni za stranu nepřátelskou ekologii.

V desáté kapitole Svobodní tvrdě kritizují současnou podobu českého zdravotnictví. Současný stav, podobně jako v jiných oblastech státní správy, popírá zásady spravedlnosti a svobody. V současné době si pojišťovny mezi sebou nekonkurují a nevytvářejí tak nejlepší možné služby. Zdravotní pojištění dle programu ve skutečnosti není pojištěním, ale formou daně. To chtějí Svobodní změnit jednoznačným oddělením povinného a individuálního pojištění. Je možná překvapivé, že takto pravicově vyhraněná strana nechce zrušit povinné pojištění úplně. Nicméně to by bylo na evropské poměry nejspíše příliš radikální a mnoho voličů by to nejspíše neoslovilo. To, co má být součástí povinného pojištění, je dle strany otevřené k debatě. Svobodní ale uznávají, že do minima by měla patřit záchrana života a první pomoc. Toto pojištění by mělo státní charakter a neměla by na něj vliv žádná soutěž, což znamená, že by nebylo absolutně komerční. Zatímco individuální, dobrovolné pojištění, které

by soutěži bylo vystaveno, by mělo nabídnout širokou škálu možností, aby uspokojilo každého zákazníka. U tohoto druhu pojištění by stát pouze vykonával roli dohlázele, zda nedochází k porušování zákona. Petr Mach tento systém výběru připodobňuje k systému fungujícímu ve Švýcarsku a USA.⁸⁷ Obecně vzato toto provedení, které by vkládalo občanům větší možnost volby, by je také vystavilo daleko větší míře zodpovědnosti za vlastní zdraví. Na to upozorňují Svobodní i ve svém programu, kde deklarují, že za svůj zdravotní stav nese člověk odpovědnost především on sám. Konečně tento vztah svobody a odpovědnosti je uplatnitelný ve většině bodů programu, což ostatně z filosofie Svobodných přímo vyplývá.

3.3.5 Sociální politika, školství a zemědělství

Sociální politika je Svobodnými popsána v jedenácté kapitole programu. V této oblasti státní správy dle strany opět převládá přílišná role státu, který přes míru přebírá zodpovědnost za její občany. Pomoc bližnímu má být otázka na prvním místě zodpovědnosti individua a tento zásah státu ho o tento pocit zodpovědnosti obírá. Současný sociální systém je dle názoru Svobodných příliš drahý, komplikovaný a demotivující. Tyto problémy Svobodní nechtějí vyřešit kompletní demontáží sociálního systému, ale stanovením tzv. negativní daně. Ta by měla být jednotným příspěvkem vypočítaným na základě skutečného výdělku domácnosti. To znamená, že občan s nízkými příjmy by nebyl demotivován přijmout práci s nízkým ohodnocením. Od zavedení tohoto systému si například Petr Mach slibuje obroušení hran v nenávislné rétorice části obyvatelstva proti Romům.⁸⁸ V oblasti starobních důchodů Svobodní nabízejí vlastní kompletní reformu. Tato reforma by znamenala zmenšení objemu peněz, které by byl státem vybírán a přerozdělován. Stát by garantoval lidem důchod ve výši 30 % průměrné mzdy. Paušální částka, která by byla občanem zaplácena v závislosti na jeho příjmu, by ovšem nebyla degresivní. To znamená, že ti, kteří by přispívali více peněz, by také měli důchod v korespondující výši (nejvíce by bylo možné platit 22 % ze mzdy a jen do výše dvou třetin průměrné mzdy).⁸⁹ Další nadstandard by se odvíjel od zodpovědnosti občana a jím zvolené formy připojištění. Svobodní argumentují, že celkové uplatnění programu by vedlo k ponechání více peněz v peněženkách občanů a to znamená, že zajištění si slušného důchodu by nemělo být nepřekonatelnou překážkou. Vzhledem k revoluční podstatě této reformy by

⁸⁷ MACH, Petr. *Potřebujeme skutečné zdravotní pojištění* [online]. 18. 7. 2011 [cit. 27.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/mach-potrebujeme-skutecne-zdravotni-pojisteni>

⁸⁸ MACH, Petr. *Svobodní k "romské problematice"* [online]. 22. 7. 2013 [cit. 28.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/svobodni-k-romske-problematice>

⁸⁹ MACH, Petr. *Svobodní představili model rovného důchodu* [online]. 11. 3. 2011 [cit. 28.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/svobodni-predstavili-model-rovneho-duchodu>

také nabídli občanům přechodnou dobu, ve které by měli možnost spořit na důchod dle starého systému.

Posledním bodem v sociální politice je otázka zaměstnanosti. Způsob, jakým lze nezaměstnanost snížit, by bylo zavedení již zmíněné negativní daně. Dalším krokem by bylo zavedení „švarcsystému“ a možnost podepsání smlouvy, která by stála mimo zákoník práce. Mezi další návrhy, jak ušetřit státu peníze a jak ho zeštíhlit, by bylo zrušení úřadů práce (dle vzoru ve státě Michigan), které jsou dle Svobodných neefektivní. Ve své webové sekci *Otázky a odpovědi* se Svobodní vyjadřují také k problematice exekucí. Jsou si vědomi jejich velké míry a tu přikládají příliš výhodnému systému ve prospěch věřitelů a exekutorů. Svobodní navrhuje, aby náklady za vymáhání nenesl dlužník, nýbrž věřitel. To by znamenalo, že se minimalizují žaloby podávané kvůli marginálním částkám, které jsou pro vymahatele atraktivní díky exekučním výlohám.⁹⁰ Strana, celkem nepřekvapivě, zdůrazňuje úlohu vlastní odpovědnosti člověka při správě jeho financí. Nicméně tato odpovědnost je oboustranná. Nejenže ten kdo si půjčuje, má vědět, zdali je jeho půjčka rozumná, ale stejně i tak půjčující by měl mít schopnost prověřit si, komu půjčuje a zdali bude schopen splácet. Současný systém je tak nespravedlivě posunutý ve prospěch věřitele a to se Svobodní snaží změnit. Ať už je názor na to, že se levicové strany zastávají „slabých“ lidí a pravicové strany „silných“, klišé, nebo ne, je tento postoj Svobodných možná pro někoho neočekávaný. Svobodní se v tomto případě (a mnoha dalších) nechtějí a priori zastávat slabšího nebo silnějšího, nýbrž nastolit rovnováhu, která byla narušena. Při pečlivém zkoumání interpretace liberální politiky Strany svobodných občanů tak nakonec jejich postoj příliš překvapivý není.

Školství a věda jsou tématem pro dvanáctou kapitolu programu. Vize Svobodných je zaměřena na ponechání svobody při volbě vzdělávání. Vzdělávací program by měl být založen na dohodě mezi školou a rodiči. Školský systém by měl přání rodičů respektovat, a to i v případě, že si přejí své děti vzdělávat doma. Školy by dále měly mít volnost v tom, jak nastaví délku hodin a jakou zvolí formu kázeňských trestů. Stát by měl určovat pouze základní skladbu předmětů a především formou státní zkoušky zjišťovat, zdali bylo dosaženo požadovaného vzdělání. Vcelku zásadní je také návrh na zrušení deváté třídy, která je dle Svobodných nadbytečná. V případě středoškolského vzdělávání Svobodní podporují spravedlivý přístup ke státním a soukromým školám, které by měly být ze strany státu financovány rovným přístupem. Strana je taktéž v opozici vůči státním maturitám, které

⁹⁰ SMETKA, Radim. *V České republice jsou statisíce lidí v exekuci...* [online]. 12. 12. 2013 [cit. 28.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/program/otazky-a-odpovedi#K>

podporují průměrnost namísto rozmanitosti. Podle místopředsedy Svobodných Radima Smetky se Svobodným přičí, aby cílem studentů bylo získání státního certifikátu místo schopností a znalostí, což stávající systém maturit podporuje.⁹¹

Vysokoškolské vzdělání je v očích Svobodných jednoznačně soukromým statkem (stejně jako řidičský průkaz), které by nemělo být hrazeno těmi, kteří o toto vzdělání neusilují nebo neusilovali. To je hlavním důvodem, proč by vysokoškolské vzdělání mělo být financováno placením školného. Sekundárním důsledkem tohoto školného, které by mělo být implementováno postupně, by bylo zlepšení kvality výuky v důsledku konkurence mezi školami. Současný systém je dle Svobodných zodpovědný za to, že na vysokých školách se vzdělává neúměrné množství lidí, zatímco oblast řemesel trpí nedostatkem pracovníků.⁹² Okruh vědy není příliš rozpracován, pokud nepočítáme uvedení principů o neomezování svobody bádání. Cílem Svobodných je taktéž zefektivnění financování veřejného výzkumu, které je vadné kvůli existenci klientelismu ve vědě.⁹³

Předposlední třináctá kapitola se zabývá problematikou zemědělství. Ta je vztažena především do souvislosti s Evropskou unií, jelikož vstupem do této organizace český stát ztratil nad svojí zemědělskou politikou kontrolu. Svobodní taktéž kritizují, že majetková transformace (po roce 1989) v zemědělství nebyla dotažena do konce. Důsledek je ten, že Státní pozemkový úřad spravuje nadbytečné množství půdy. Dalším nepřípustným faktorem, který dle programu porušuje ústavu, jsou státní zásahy, které stanovují majetkové a výrobní limity. Ty nejenže omezují svobodu člověka, ale zároveň citelně deformují tržní prostředí.

3.3.6 Zásady veřejné správy a přílohy programu

Poslední, čtrnáctá kapitola pojednává o vizi veřejné správy a samosprávy. Tato relativně stručná kapitola je rozvedena v dalších dokumentech, které pojednávají o zásadách pro krajské a komunální volby. Dle zásad pro krajské volby, schválených republikovým výborem v roce 2011, existuje šest principů, které kandidáti Svobodných mají vyznávat.⁹⁴ Tím prvním je zásada vyrovnaného rozpočtu, která je přítomna na státní i obecní úrovni.

⁹¹ SMETKA, Radim. *Svobodní trvají na zrušení státních maturit* [online]. 18. 6. 2011 [cit. 29.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/svobodni-trvaji-na-zruseni-statnich-maturit>

⁹² MACH, Petr. *Jaký je postoj Svobodných k problematice školství?* [online]. 12. 12. 2013 [cit. 29.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/program/otazky-a-odpovedi#I>

⁹³ STRUNZ, Pavel. *Financování výzkumu* [online]. 2. 3. 2010, s. 2 [cit. 29.6.2016]. Dostupné z: http://neutron.ujf.cas.cz/~strunz/download/special/FinancovaniVedy_05.doc

⁹⁴ SVOBODNÍ. *Politické zásady pro volby do krajských zastupitelstev* [online]. 19. 06. 2011 [cit. 30.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/public/media/Archiv-dokumentu/ReV1106-zasady-kraje-1.pdf>

Jedinou výjimkou je mimořádná situace jako přírodní katastrofa. Nicméně v případě, že se toto výjimečné zadlužení objeví, musí být dluh v příštích letech z přebytků neprodleně uhrazen. Druhým principem je, že kraje mají vynakládat peníze pouze na to, co nejde obstarat na základě tržních mechanismů. Díky této zásadě se lépe dosáhne vyrovnaného rozpočtu a především se nebude narušovat tržní prostředí a vznikne konkurence. Poptávka občanů po službách by tak měla být nejlépe uspokojena. Třetí pravidlo, které praví, že kraje nemají podnikat, silně souvisí s druhým pravidlem, jelikož je zde uplatněna stejná logika. Tento princip naráží především na dopravu v kraji, která by měla být ponechána v soukromých rukou stejně jako provoz nemocnic. Důležitý je také čtvrtý bod, který navrhuje, aby občané v kraji měli právo vetovat rozhodnutí krajského zastupitelstva. Připomínám, že toto lidové veto je Svobodnými požadováno i na celostátní úrovni. Na tomto pravidle tak vidíme důslednou aplikaci přímé demokracie na krajské úrovni, která vychází z politického programu. Dle pátého principu musí být veškeré veřejné zakázky naprosto průhledné, tedy bez žádného obchodního tajemství, především pak musí být podrobeny konkurenci do maximální možné míry. Poslední bodem je požadavek na minimální míru přerozdělování peněz. Tento bod logicky nelze uplatnit pouze na úrovni krajů, ale především na celostátní úrovni, což by ve svém důsledku mělo vliv i na hospodaření krajů a obcí. Také si je nutné uvědomit, že pro omezení míry přerozdělování peněz by se musela zásadně změnit podoba Evropské unie, jelikož redistribuce peněz není záležitostí jen Prahy, ale i Bruselu. Tak či onak, tento poslední bod je i při teoretickém zastoupení Svobodných v krajském zastupitelstvu neproveditelný. Lze ostatně říci, že většina těchto zásad by byla jen stěží prosaditelná bez velmi silného mandátu strany. Výjimkou je snad zprůhlednění veřejných zakázek, což je mezi ostatními politickými subjekty oblíbeným tématem. Zásad pro komunální politiku je taktéž šest a jsou téměř identické s krajskými principy s tím rozdílem, že jsou aplikovány na prostředí obce.⁹⁵ Výjimkou je čtvrtá zásada, kde namísto lidového veta nalezneme princip, dle kterého by přebytky z rozpočtu obce měly být vloženy do bezpečných aktiv. Nicméně dle programu Svobodných je zjevné, že usilují o zavedení lidového veta i na komunální úrovni.

Součástí programu jsou také dvě přílohy, jejichž připojením Svobodní reagovali na problémy se stále stoupající aktuálností. První příloha s názvem *Svobodný trh informací* ustanovuje internet jako alternativní médium s vysokou mírou svobody. Tuto míru svobody

⁹⁵ SVOBODNÍ. *Zásady obecní politiky* [online]. Červenec 2010 [cit. 30.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/public/media/Archiv-dokumentu/Zasady-komunalni-politiky-ReV-2011.pdf>

by Svobodní rádi zachovali a nesouhlasí tak s pokusy o jeho regulaci. Z tohoto důvodu se staví proti ratifikaci mezinárodní smlouvy ACTA, která má (nejenom na internetu) chránit duševní vlastnictví držitelů autorských práv. Tato smlouva v platnost nakonec nevstoupila, ale od Svobodných lze očekávat, že budou v opozici vůči dalším pokusům o regulaci internetu. Druhá příloha s názvem *Evropská dohoda* se zabývá hypotetickým scénářem rozpadu Evropské unie a novým uspořádáním Evropy, dle principů politiky liberalismu. Vize alternativní Evropy je představena již v první kapitole této práce a nebudu ji proto zde dále rozvádět.

3.4 Vývoj volebních programů Strany svobodných občanů

Nejstarším volebním programem Svobodných je program *EU má alternativu*⁹⁶ určený k volbám do evropského parlamentu v roce 2009. Tento program byl podstatně méně přitažlivý, než úspěšná kampaň *Posvítíme si na euronemysly*.⁹⁷ Zatímco první volební kampaň se snažila voliče nalákat na pojmenování obecných problémů, která EU plodí a na jejich následném řešení, ve druhé kampani se Svobodní snažili přiblížit konkrétní problémy, se kterými se každý volič může dostat do styku. Mezi tzv. euronemysly patřily například připravované kvóty na splachování záchodů, zákaz klasických žárovek či stěhování evropského parlamentu z Bruselu do Štrasburku a nazpět. Kromě připravených dvaceti „euronemyslů“ se Svobodní snažili zaujmout brožurou *Odcizená Evropa*, ve které se strana snaží bilancovat desetiletí strávené v Evropské unii.⁹⁸ Politické důvody k euroskepsi Svobodných jsem již uvedl v první kapitole a nebudu je zde proto dále rozvádět.

Ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2010 se Svobodní ve svém *Volebním poselství* odvolávají na nespokojenost s polistopadovým vývojem a nenaplněním ideálů, které sametová revoluce přinesla.⁹⁹ Tento program, jehož volebním sloganem bylo heslo: „*Necháme Vám vaše peníze*“, popisoval stávající nespokojenost, která plynula z vysoké míry korupce, kterou Svobodní chtějí řešit zeštíhlením státu a zprůhledněním veřejných zakázek. Mezi další body, které Svobodní prosazovali, patřilo zrušení části daní, zastavení zadlužování,

⁹⁶ SVOBODNÍ. *EU má ALTERNATIVU* [online]. Březen 2009 [cit. 30.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/public/media/Archiv-dokumentu/VOLEBNI-PRGRAM-DRAFT-1.pdf>

⁹⁷ SVOBODNÍ. *Posvítíme si na euronemysly!* [online]. 2014 [cit. 30.6.2016]. Dostupné z: <http://www.euronemysly.cz/>

⁹⁸ SVOBODNÍ. *Odcizená Evropa* [online]. 2014 [cit. 30.6.2016]. Dostupné z: <http://ep2014.svobodni.cz/pdf/svobodni-odcizena-evropa.pdf>

⁹⁹ SVOBODNÍ. *Necháme Vám vaše peníze!* [online]. Březen 2009 [cit. 30.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/public/media/Archiv-dokumentu/Volebni-poselstvi-final-1.pdf>

zrušení regulací, které omezují podnikání, a v neposlední řadě omezení imunity soudců a jejich přímou volbu, což by mělo mít za následek zlepšení situace v justici. Volební program pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2013 obsahoval kromě tradičních bodů jako je štíhlý stát, kritika EU a omezení regulací, také zrušení dvaceti šesti „zbytečných úřadů.“¹⁰⁰ Toto rušení úřadů bylo jedním z hlavních „volebních taháků“, který měl voliče přilákat. Údajnou nesmyslnost a činnost (či nečinnost) jednotlivých úřadů Svobodní postupně odhalovali. Díky tomu volební kampaň nabyla na gradaci a navíc nezahltla potencionální voliče představením celého programu v krátkém časovém intervalu. Od zrušení úřadů jako je Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání nebo Úřad pro ochranu hospodářské soutěže si Svobodní slibovali zmenšení prostoru pro korupci, lepší alokaci zdrojů a tudíž i ušetření peněz všech občanů. Finální částka, která měla být ve státním rozpočtu ušetřena, se dle propočtu Svobodných vyšplhala na 63 810 978 816 Kč. Tato kampaň byla mimo jiné odpovědí na to, jak Svobodní chtějí dosáhnout vyrovnaného rozpočtu a zároveň zmenšovat daně.

Volby do senátu v letech 2010, 2012 a 2014 se dají jen těžko shrnout do uceleného volebního programu. U jednotlivých kandidátů Svobodných záleží především na jejich charismatu a schopnosti oslovit voliče. To je předpokladem k úspěchu ve všech volbách s většinovým volebním systémem, tedy i v prezidentské volbě, kterou popíše v následující kapitole. Kromě standardní vylepovací reklamní kampaně a své osobnosti, kterou chtějí obohatit senát, se kandidáti prezentují svým životopisem, dále v nejrůznějších diskuzích s voliči, rozhovory s médii a veřejnými prohlášeními. Nelze také opomenout, že volby do senátu byly vždy zdvojovány a v takovém případě se strana snaží předkládat svůj politický program jako celek. Volby do senátu v roce 2010 a 2014 probíhaly současně s volbami do obecních zastupitelstev a v roce 2012 probíhaly současně s volbami do zastupitelstev krajů.

Volební program ve volbách v krajích a obcích je do značné míry unikátní dle dané lokace, kde se volby odehrávají. Kandidáti musí zohlednit specifické problémy a okolnosti, které se v těchto lokalitách vyskytují, a vzniká tak velké množství individualizovaných programů. V této práci se nebudu věnovat jednotlivým programům ať už na úrovni krajů, nebo dokonce obcí, neboť ty v zásadě vycházejí z celorepublikových programů a zásad. Tyto zásady byly rozebrány v analýze politického programu Svobodných.

¹⁰⁰ SVOBODNÍ. *Politické priority Svobodných pro předčasné volby do PSP ČR 2013* [online]. 2013 [cit. 30.6.2016]. Dostupné z: <https://volby.svobodni.cz/program/>

4 Participace Strany svobodných občanů ve volbách

Během let 2009 až 2015 měli Svobodní možnost kandidovat dohromady v jedenácti možných (a řádných) volbách. Jednalo se o volby do Poslanecké sněmovny v letech 2010 a 2013, dále o volby do senátu v letech 2010, 2012 a 2014. Kromě toho měli Svobodní příležitost ve volbách do zastupitelstev krajů v roce 2012 a ve volbách do zastupitelstev obcí v letech 2010 a 2014. Volby do Evropského parlamentu probíhaly v letech 2009 a 2014. Nelze opomenout ani prezidentskou volbu v roce 2013, kdy měli Svobodní možnost ustanovit vlastního kandidáta. V následující části představím a analyzuji výsledky, na které strana dosáhla. Kapitola je dělena tematicky dle typu voleb, nikoli chronologicky. Tematické dělení lépe umožňuje porovnat volební výsledky v rámci daného orgánu, zatímco chronologické dělení dává možnost porovnat výsledky Svobodných v časové posloupnosti. Oba přístupy mají své výhody a svá úskalí, ale věřím, že tematické dělení je pro lepší orientaci čtenáře příhodnější. Jednotlivé pořadí voleb v kapitole, jsem zvolil podle jejich významu a také podle toho, jaké úspěchu v nich Svobodní dosáhli.

4.1 Volby do Evropského parlamentu

Volby do parlamentu Evropské unie byly vůbec první, kterých se Svobodní účastnili. Strana existovala jen několik měsíců a ve volbách v červnu roku 2009 se účastnila tohoto typu voleb s nejvyšší prioritou. V nich získali 1,26 % všech platných hlasů, tedy 29 846 hlasů.¹⁰¹ Kandidáti byli nominováni na základě primárek uvnitř strany v celkovém počtu 27 uchazečů. Důvodem k pořádání primárek uvnitř strany je, aby kandidáti v duchu liberální politiky byli podrobeni silné konkurenční soutěži a aby tak stranu hájili ti nejlepší možní uchazeči. Tento systém voleb, kterého se mohou účastnit členové i příznivci strany, je na české poměry poměrně unikátní a Svobodní to považují za svoji velmi silnou stránku.¹⁰² Ve volbách vůbec nekandidoval předseda strany Petr Mach a nejvýše posazeným uchazečem tak byl místopředseda Jiří Payne. Výsledek voleb Petr Mach považoval za relativní úspěch, především s přihlédnutím k tomu, jak byla strana mladá.¹⁰³

¹⁰¹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do Evropského parlamentu...* [online]. © Český statistický úřad, 2014 [cit. 19.6.2016]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/ep2009/ep11?xjazyk=CZ>

¹⁰² PAYNE, Jiří. *Od Valentýna k volbám*. [online]. 4.6.2009 [cit. 19.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/payne-od-valentyna-k-volbam>

¹⁰³ MACH, Petr. *Svobodní půjdou do voleb znovu*. [online]. 19.6.2009 [cit. 10.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/mach-svobodni-pujdou-do-voleb-znovu>

Další volby do Evropského parlamentu, které se konaly v květnu roku 2014, dopadly pro Svobodné podstatně lépe. V těchto volbách, kde volební účast nedosáhla ani na 19 %, Svobodní těsně překročili hranici 5 % hlasů a získali tak křeslo europoslance. Po relativně marginálním úspěchu v obecních volbách se tak jednalo o nejméně očekávaný výsledek několikaletého politického snažení Svobodných. V čele kandidátky stál Petr Mach, který získal přes třináct tisíc preferenčních hlasů¹⁰⁴ a jasně tak ukázal, že je nejviditelnějším a nejpopulárnějším politikem Svobodných. Straně k výsledku pomohla jejich ostře negativní kampaň s názvem "Posvítíme si na euronesmysly." Tato kampaň vyhrála řadu cen marketingové soutěže Zlatý lístek, a to v kategoriích jako je strategie, slogan, kreativní idea a reklamní předmět.¹⁰⁵ Petr Mach výsledek v těchto volbách považoval za zásadní průlom pro Svobodné a vnímal to jako jedinečnou příležitost, jak se prosadit i v těch následujících.¹⁰⁶ Je ovšem poněkud paradoxní, že do Evropského parlamentu vstupuje člověk, který by sám nejrady celou instituci společně s Evropskou unií zrušil. Tohoto rozporu si byl Petr Mach samozřejmě vědom a dal jasně najevo, že se nestane tím, co tolik kritizuje a nebude tedy "bruseločlověkem." Nelze přehlédnout fakt, že kdyby Petr Mach naplnil své veškeré politické ambice, způsobilo by to zánik jeho euro mandátu a ne každý politik by svým slibům v takovém případě dostal. Petr Mach se stal součástí euroskeptické frakce Evropa svobody a přímé demokracie a jeho proti-unijní rétorika rozhodně nezeslábla. To ale neznamená, že by se svou nepřítomností snažil chod parlamentu bojkotovat, jako to podobně dělali čeští politici v dobách Rakouského mocnářství. Naopak, do konce roku 2015 se z 84 plenárních zasedání Mach zúčastnil 79. To není ještě nutně dokladem kvalitní práce, nicméně se mu nedá vytknout jeho nezáměr o dění v europarlamentu, které by pramenilo z jeho silně negativního postoje k Unii.¹⁰⁷

4.2 Volby do Poslanecké sněmovny ČR

Ve volbách do dolní komory parlamentu kandidovali Svobodní dvakrát, v roce 2010 a 2013. Ve volbách, které proběhly v květnu roku 2010, se Svobodným nepodařilo překročit 5 % hranici a nikdo ze 174 kandidátů se tak nedostal do Poslanecké sněmovny. Svobodní

¹⁰⁴ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do Evropského parlamentu...* [online]. © Český statistický úřad, 2014 [cit. 19.6.2016]. Dostupné z: <http://volby.cz/pls/ep2014/ep1511?xjazyk=CZ&xstrana=24>

¹⁰⁵ ZLATÝ LÍSTEK. *Celkové výsledky Zlatého lístku 2014.* [online]. 12.3. 2015 [cit. 19.6.2016]. Dostupné z: <http://zlatylistek.cz/>

¹⁰⁶ RUMLER, Martin. Výsledek voleb je... *Beran.* [online]. 2014, číslo 5, s. 2 [cit. 19.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/public/media/Beran/beran-5.pdf>

¹⁰⁷ MEP RANKING. EU. *Attendance register in Plenary of Petr Mach.* [online]. 25.6. 2016 [cit. 25.6.2016]. Dostupné z: <http://www.mepranking.eu/att.php?id=84175>

obdrželi 38 894 hlasů, získali tedy celkem 0,74 % všech hlasů a stali se tak dvanáctou nejúspěšnější stranou.¹⁰⁸ Nejlépe si vedli v Praze, kde získali 1 % hlasů a nejhůře v Moravskoslezském kraji, kde získali pouhých 0,39 %.¹⁰⁹ Na kandidátce Svobodných se objevili i zástupci strany Právo a spravedlnost (dohromady 15 kandidátů), s nimiž uzavřeli dohodu o politické spolupráci. Tyto dva politické subjekty spojovalo vyhrazení vůči Evropské unii. Spojená kandidátka byla tudíž logickým vyústěním a to navzdory konzervativnímu zaměření Práva a spravedlnosti.¹¹⁰ Tato strana se v roce 2014 přejmenovala na Národní demokracii, která bývá označována za ultrapravicový subjekt. Hlavními body programu Svobodných se stala problematika zadlužení státu a nezaměstnanost, která měla být řešena zavedením tzv. švarcsystému.¹¹¹ Kampaň se také vyznačovala kritikou Evropské unie. Především zde byl požadavek na rozvolnění Unie, a naopak, v případě větší míry federalizace, by stát měl vyvinout snahu o vystoupení. Strana na základě volebního výsledku vyjádřila zklamání a lítost. Petr Mach tento neúspěch vysvětlil tím, že se mnoho voličů obávalo propadnutí hlasu a tudíž by tak nepřímo podpořili levicové parlamentní strany.¹¹² K neúspěchu taktéž dle jeho slov přispěly dva systémové problémy. Tím prvním je Česká televize, která si vytváří státní monopol na politické diskuze a má nemalou možnost volby ovlivnit. Z tohoto důvodu ostatně Svobodní dlouhodobě prosazují zrušení veřejnoprávního vysílání. Druhým problémem jsou dle Macha státní příspěvky politickým stranám, díky kterým si zavedené strany mohou dovolit masivní reklamní kampaň.¹¹³ Jako řešení tohoto problému Mach navrhuje zrušení jakýchkoliv příspěvků ze strany státu a požaduje soběstačnost na základě podpory členů a příznivců stran. Tato kritika ale nemá být chápána jako hlavní příčina volebního neúspěchu a z tohoto důvodu se Svobodní nepřipojili ke stížnosti podané na Nejvyšší správní soud politickou stranou Suverenitou, která si taktéž stěžovala na nepozvání k debatám do České televize.¹¹⁴

¹⁰⁸ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do Poslanecké sněmovny...* [online]. © Český statistický úřad, 2013 [cit. 15.6.2016]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/ps2010/ps2?xjazyk=CZ>

¹⁰⁹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do Poslanecké sněmovny...* [online]. © Český statistický úřad, 2013 [cit. 15.6.2016]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/ps2010/ps61?xjazyk=CZ&xv=2>

¹¹⁰ BAHNÍK, Petr. *Bahník (Právo a spravedlnost)*... [online]. 18. 3. 2010 [cit. 15.6.2016]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/politici-volicum/Bahnik-Pravo-a-spravedlnost-Volnost-a-rad-161442>

¹¹¹ MACH, Petr. *Svobodní podali kandidátky ve všech krajích*. [online]. 22.3.2010 [cit. 15.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/svobodni-podali-kandidatky-ve-vsech-krajich-lidrem-v-praze-je-mach>

¹¹² MACH, Petr. *Zpochybňovat volby u soudu je hloupost*. [online]. 7.6.2010 [cit. 15.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/mach-zpochybňovat-volby-u-soudu-je-hloupost>

¹¹³ MACH, Petr. *Miliarda pro ODS*. [online]. 8.2. 2010 [cit. 15.6.2016]. Dostupné z: <http://machpetrmach.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=123094>

¹¹⁴ MACH, Petr. *Zpochybňovat volby u soudu je hloupost*. [online]. 7.6.2010 [cit. 15.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/mach-zpochybňovat-volby-u-soudu-je-hloupost>

Předčasné volby do Poslanecké sněmovny konané v říjnu 2013 skončily pro Svobodné ziskem 2,46 % všech hlasů. Zisk 122 564 hlasů je značným zlepšením v kontrastu k předchozím volbám, nicméně pro Svobodné dveře parlamentu zůstaly nadále zavřené. Nejlépe si opět vedli v Praze, kde získali 3,73 % hlasů a nejhůře obstáli ve Zlínském kraji, kde získali 1,99 % hlasů.¹¹⁵ Taktéž značně narostl počet kandidátů, který se z počtu 178 v roce 2010 zvedl na 343 uchazečů o poslanecké křeslo.¹¹⁶ Ztrojnásobení hlasů oproti volbám minulým a fakt, že Svobodní jako jedna z mála pravicových stran posílila, vytvořil obraz mírného optimismu v republikovém předsednictvu Svobodných.¹¹⁷ Nelze také opomenout, že díky překročení 1,5 % hlasů Svobodní získali nárok na jednorázový příspěvek od státu. Suma 12 256 400 českých korun¹¹⁸ je nemalá částka, která měla pomoci financovat reklamní kampaň v nadcházejících volbách do Evropského parlamentu. Odpůrce Svobodných by mohl stranu obvinít z pokrytectví, jelikož tyto příspěvky tvrdě kritizuje. Nicméně příznivec Svobodných by mohl oponovat, že mají-li obstát v konkurenčním prostředí ostatních politických stran, musí využít všech možností, které jim daný systém nabízí. Na volebním výsledku ovšem nic nemění, že některé průzkumy veřejného mínění přisuzovali Svobodným podstatně vyšší volební zisk. Tato šetření naznačovala, že by strana mohla v parlamentu nějaká křesla získat. Například podle průzkumu v Karlovarském kraji, měli Svobodní dosáhnout na 4,5 %.¹¹⁹ To mohlo ve voličích vyvolat dojem, že volba Svobodných neznamena nechat svůj hlas propadnout. Taktéž ve studentských volbách, organizovaných *Jedním světem na školách*, Svobodní získali 4,18 % hlasů.¹²⁰ To mimo jiné ukázalo na potenciální růst prvovoličů v blízké budoucnosti. Zajímavým momentem v předvolební kampani byl odpor k nově vznikajícímu politickému subjektu, který se měl nazývat Suverenita Václava Klause. Od tohoto projektu řízeného Janou Bobošíkovou se Svobodní

¹¹⁵ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do Poslanecké sněmovny...* [online]. © Český statistický úřad, 2013 [cit. 15.6.2016]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/ps2013/ps61?xjazyk=CZ&xv=2>

¹¹⁶ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do Poslanecké sněmovny...* [online]. © Český statistický úřad, 2013 [cit. 15.6.2016]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/ps2013/ps123?xjazyk=CZ&xkraj=0&xstrana=2&xv=1>

¹¹⁷ SVOBODNÍ. *Poděkování voličům.* [online]. 26.10.2013 [cit. 15.6.2016]. Dostupné z:

<https://web.svobodni.cz/clanky/stanoviska-strany/podekovani-voicum-svobodni-jedou-dal>

¹¹⁸ MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. *Příspěvky ze státního rozpočtu...* [online]. 28. 1. 2014 [cit. 15.6.2016].

Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/podpora-z-narodnich-zdroju/politicke-strany-a-hnuti/prispevky-ze-statniho-rozpoctu-uhrazene-16647>

¹¹⁹ PARLAMENTNÍ LISTY. *ČT: Karlovarský kraj by ovládla levice...* [online]. 25. 9. 2013 [cit. 15.6.2016].

Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/CT-Karlovarsky-kraj-by-ovladla-levice-pred-ANO-TOP-09-a-zemanovci-287043>

¹²⁰ JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH. *Studentské předčasné parlamentní volby 2013.* [online]. © 2012-2015 Jeden svět na školách [cit. 15.6.2016]. Dostupné z:

https://www.jsns.cz/data/jsns/IMAGES/KDO_JINY/SPPV2013_vysledky_FINAL.pdf

distancovali, jelikož jasně odmítli označení Klausovců.¹²¹ Ačkoliv Petr Mach v minulosti s Václavem Klausem spolupracoval a Václav Klaus svojí zdravicí vznik Svobodných podpořil,¹²² strana se ve volbách nesnažila vytvořit image nekritických obdivovatelů Klause a parazitovat tak na jeho jménu.¹²³ Ostatně o rok později místopředseda Svobodných Jiří Payne jednoznačně deklaroval, že se necítí být Klausem podporováni a že je hned několik témat, na kterých se s ním neshodnou.¹²⁴ Druhým zásadním problémem byla sama Jana Bobošíková, které Mach vyčítal nestálost v principech a autokratické vedení strany. Jednalo se tedy o případ, kdy společná anti-evropská rétorika nevedla k užší spolupráci dvou stran, ale naopak snahy Bobošíkové byly vyhodnoceny jako jednoznačná konkurence. Není tedy překvapením, proč tento projekt Svobodní ostře odsoudili. Vzhledem k tomu, že nakonec politický subjekt *Hlavu vzhůru – volební blok*, vedený Janou Bobošíkovou, získal pouhých 0,42 % hlasů, se rozhodnutí o nespolečné spolupráci ukázalo jak správná volba.

4.3 Volby do Senátu ČR

V senátních volbách, které proběhly v říjnu roku 2010, Svobodní nominovali pouze tři kandidáty z 27 možných. Ani jeden z kandidátů z prvního kola voleb nepostoupil. Nejúspěšnější byl Vladislav Nechvátal, starosta Třeště, kandidát, který získal 6,97 % hlasů. Nejhubře si vedl ekonom Milan Vodička, který kandidoval v obvodu Kutná Hora a získal pouhých 0,94 % hlasů.¹²⁵ Ustanovení pouze tří kandidátů se dá vysvětlit mladostí strany a tím, že většinový volební systém malým stranám nedává velké naděje na úspěch. Je tedy přirozené, že větší pozornost ze strany Svobodných si vyžádaly obecní volby, které probíhaly současně s těmi senátními a které vzbuzovaly větší naděje na úspěch. Ve druhém kole senátních voleb Svobodní vyzvali své voliče, aby podpořili 6 pravicových kandidátů z konkurenční ODS a TOP 09.¹²⁶ Po smrti senátora Jiřího Dienstbiera proběhly doplňovací

¹²¹ MACH, Petr. *Proč my, Svobodní, nejsme klausovci*. [online]. 2.9.2013 [cit. 15.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/mach-proc-my-svobodni-nejsme-klausovci>

¹²² KLAUS, Václav. *Zdravice prezidenta republiky*. [online]. 14.2.2009 [cit. 15.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/zdravice-prezidenta-republiky>

¹²³ MACH, Petr. *K pokračujícím úvahám o...* [online]. 28.8.2013 [cit. 15.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/k-pokracujicim-uvaham-o-zapojeni-svobodnych-do-spojovani-stran-pod-jmenem-vaclava-klause>

¹²⁴ PAYNE, Jiří. *Machovi Svobodní jako...* [online]. 2.6.2014 [cit. 15.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/jiri-payne-machovi-svobodni-jako-strana-zi-votniho-fundamentu>

¹²⁵ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do Senátu Parlamentu ČR...* [online]. © Český statistický úřad, 2014 [cit. 12.6.2016]. Dostupné z:

<http://www.volby.cz/pls/senat/se1111?xjazyk=CZ&xdatum=20101015&xv=1&xt=1>

¹²⁶ MACH, Petr. *Podpora kandidátů jiných stran...* [online]. 19.10.2010 [cit. 12.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/podpora-kandidatu-jinych-stran-ve-2-kole-voleb-do-senatu>

volby v březnu roku 2011. Za Svobodné opět kandidoval Milan Vodička, který odhadoval, že skončí na druhé až páté pozici.¹²⁷ Tentokrát ovšem obdržel pouhých 191 všech hlasů, tedy 0,69 % hlasů a skončil na posledním devátém místě.¹²⁸

Ve volbách do senátu, které se konaly v říjnu roku 2012, Svobodní nominovali 8 kandidátů. Nárůst kandidátů koresponduje s lepším volebním úspěchem Svobodných. Nejúspěšnějším se stal Jiří Pánek, který kandidoval na Sokolově a získal zde 9,68 % všech hlasů a umístil se tak na čtvrtém místě.¹²⁹ Pouze dva nominovaní nepřesáhli 5 % a nejméně úspěšný z nich, Petr Lichtenberg, získal 3,27 %. Ač ani jeden z kandidátů neuspěl ani v prvním kole, Petr Mach hodnotil výsledek jako vynikající a označil ho za znak upevnění voličského základny.¹³⁰ Výsledky voleb byly Svobodnými interpretovány také tak, že se jednalo o projev černobílého vnímání politické scény, za který nesou odpovědnost média. Dle stanoviska člena Svobodných jsou to totiž média, která svými pořady vytváří dojem, že je tu jen levice a pravice reprezentována parlamentními stranami. Ale v očích Svobodných žádná parlamentní strana pravicová není. Skutečný pravicový názor je ostrakizován a strany s ním spjaté jsou označovány za nevolitelné či extrémistické.¹³¹ Před řádným termínem dalších senátních voleb proběhly v roce 2014 dvoje doplňovací volby a v obou termínech do boje o senátorské křeslo Svobodní vyslali vlastního kandidáta. V lednu, poté co se Tomio Okamura stal poslancem a jeho senátorský post tak zanikl, Svobodní nominovali Jiřího Remeše, který získal 2,30 % hlasů. V září to byl Jaromír Štětina, který se stal europoslancem a jeho post senátora taktéž zanikl. V druhých mimořádných volbách Svobodné reprezentoval Jiří Payne, který získal 7,39 % hlasů.¹³² Lze tedy konstatovat, že v doplňujících senátních volbách měly výsledky Svobodných vzestupnou tendenci.

Ve třetích senátních volbách, kterých se Svobodní účastnili, si strana s porovnáním s předchozími volbami pohoršila. Pro volby, které proběhly v říjnu roku 2014, byl počet

¹²⁷ MACH, Petr. *Do Senátních voleb na...* [online] 2.2.2011 [cit. 12.6.2016]. Dostupné z:

<https://web.svobodni.cz/clanky/do-senatnich-voleb-na-kladne-pujde-vodicka>

¹²⁸ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do Senátu Parlamentu ČR...* [online]. © Český statistický úřad, 2014 [cit. 12.6.2016]. Dostupné z:

<http://www.volby.cz/pls/senat/se2111?xjazyk=CZ&xdatum=20110318&xobvod=30>

¹²⁹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do Senátu Parlamentu ČR...* [online]. © Český statistický úřad, 2014 [cit. 12.6.2016]. Dostupné z:

<http://www.volby.cz/pls/senat/se1111?xjazyk=CZ&xdatum=20121012&xv=1&xt=1>

¹³⁰ MACH, Petr. *Svobodní děkují voličům za rostoucí podporu.* [online]. 13.10.2012 [cit. 12.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/svobodni-dekují-volici-volicum-za-rostouci-podporu>

¹³¹ VÝSMEK, Ladislav. *Voliči znají jen opozici servírovanou médii* [online]. 14.10.2012 [cit. 12.6.2016].

Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/vysmek-volici-znaji-jen-opozici-servirovanou-medii>

¹³² ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do Senátu Parlamentu ČR...* [online]. © Český statistický úřad, 2014 [cit. 12.6.2016]. Dostupné z:

<http://www.volby.cz/pls/senat/se2111?xjazyk=CZ&xdatum=20140919&xobvod=22>

nominovaných navýšen na jedenáct, nicméně jen jeden z nich získal více jak 5 %. Tím byl Karel Beneš, který obdržel 5,51 % hlasů, zatímco nejméně úspěšným kandidátem byl Lubomír Havránek, který získal 1,40 % hlasů.¹³³ Svobodným se tak nevrátily žádné peníze, které byly složené ve volební kauci, jelikož ta se vyplácí jedině při překonání 6 %. Vedení Svobodných ve druhém kole podpořilo dva kandidáty za ODS, kteří měli relativně blízko k hodnotám Svobodných.¹³⁴ Tyto volby, které probíhaly společně s volbami do obecních zastupitelstev, byly pro předsednictvo zklamáním. O otevřeném selhání mluvili i vlastní členové strany. Po úspěchu v evropských volbách přišel volební propadák, na jehož základě se kritizovala nedostatečná podpora lokálních kandidátů.¹³⁵ Členové také kritizovali fakt, že rivalské strany, které oslovují podobné voliče, své posty obhájily. Straně soukromníku se podařilo získat jedno senátorské křeslo, navzdory tomu, že se jedná o marginální stranu.¹³⁶ Nutno dodat, že i tato místy velmi tvrdá kritika byla součástí oficiálního elektronického i tištěného zpravodaje Beran, což svědčí o vysoké míře svobodné diskuze v řadách strany. Je také vhodné poukázat na to, že neoblíba EU mezi Čechy dosáhla v roce 2012 svého vrcholu (v intervalu let 2009-2015) a je tedy možné, že i z tohoto důvodu si Svobodní v těchto volbách pohoršili. Tak či onak téměř po šesti letech po vzniku Svobodných se jistě některým jejich členům, příznivcům a voličům mohlo zdát, že strana pouze přešlapuje na místě.

4.4 Volby do zastupitelstva obcí

Obecní volby, které se odehrály v říjnu roku 2010, proběhly současně s volbami do senátu. Svobodní vyslali do volebního boje celkem 693 kandidátů, z nichž 29 bylo zvoleno. V těchto volbách Svobodní taktéž spolupracovali se subjektem Právo a spravedlnost, za které se o mandát ucházelo 7 kandidátů, tedy pouze nepatrné množství.¹³⁷ Na některých místech taktéž ojedinele kandidovali společně v koalici s Českou pirátskou stranou a ODS.¹³⁸ Strana ve

¹³³ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do Senátu Parlamentu ČR...* [online]. © Český statistický úřad, 2014 [cit. 12.6.2016]. Dostupné z:

<http://www.volby.cz/pls/senat/se1111?xjazyk=CZ&xdatum=20141010&xv=1&xt=1>

¹³⁴ SVOBODNÍ. *Doporučení pro 2. kolo voleb do Senátu* [online]. 13.10.2014 [cit. 12.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/doporuceni-pro-2-kolo-voleb-do-senatu>

¹³⁵ CHALUPA, Václav. Kam Svobodní kráčí? *Beran*. [online]. 2014, číslo 7, s. 6 [cit. 12.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/public/media/Beran/Beran-7.pdf>

¹³⁶ JEŽEK, Jakub. Čísla a další aspekty uplynulých voleb. *Beran*. [online]. 2014, číslo 7, s. 7 [cit. 12.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/public/media/Beran/Beran-7.pdf>

¹³⁷ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do zastupitelstev obcí...* [online]. © Český statistický úřad, 2014 [cit. 14.6.2016]. Dostupné z:

<http://www.volby.cz/pls/kv2010/kv22113?xjazyk=CZ&xid=1&xv=3&xdz=8&xnumnuts=0&xstrana=714&xvyber=1>

¹³⁸ MACH, Petr. *Svobodní kandidují ve více než 50 obcích* [online]. 10.8.2010 [cit. 14.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/svobodni-kandiduji-ve-vice-nez-50-obcich>

volbách získala 0,22 % všech hlasů, což znamenalo, že obsadila 0,05 % všech možných volitelných pozic.¹³⁹ Je zjevné, že se nejedná o žádná ohromující čísla, která by mohla změnit podobu fungování obcí a měst v republice. Nicméně pro Svobodné to byl historický úspěch, jelikož po dvou letech existence byli jejich zástupci poprvé zvoleni do veřejných funkcí. Na rozdíl od voleb do senátu strana dosáhla na hmatatelný výsledek a její vedení i členové tak mohli být lehce optimističtí pro budoucí vývoj. Strana po ukončení voleb kritizovala fakt, že o přiděleném mandátu nerozhoduje jen počet hlasů, ale i počet kandidátů na listině. Tudíž na kandidátkách, kde není naplněn celkový počet uchazečů, došlo v očích strany k poškození jejich mandantů.¹⁴⁰ Není tajemstvím, že pro uskutečnění programu Svobodných by bylo třeba získat zásadní volební zisk ve volbách do dolní komory parlamentu. Je například obtížné oslovit voliče v obecních volbách, na základě kritiky Evropské unie. Nicméně esenciální zásady komunálních politiky byly na základě ideového programu Svobodných vytvořeny. Strana předložila stanovisko, že obec může hospodařit pouze s vyrovnaným rozpočtem a že finanční prostředky vynaloží pouze na veřejné statky. To také přirozeně znamená, že obec nebude vytvářet konkurenční prostředí jiným subjektům. Dalšími body programu byly požadavky na transparentnost veřejných zakázek a minimální přerozdělování peněz, což by bylo ale proveditelné jen při participaci ve vládě České republiky.¹⁴¹ V následujících čtyřech letech proběhly téměř dvě desítky nových a doplňujících obecních voleb, v nich ovšem žádného nového zastupitele Svobodní nezískali.

V komunálních volbách, probíhajících v říjnu roku 2014, si Svobodní volebním výsledkem polepšili. Do těchto voleb strana nominovala podstatně více kandidátů a to dohromady 2877 sympatizantů. Z nich bylo zvoleno 68, což znamená, že strana obsadila 0,11 % všech možných zastupitelských míst.¹⁴² Jak již bylo zmíněno výše, tyto volby, které probíhaly společně s volbami do senátu, v řadách Svobodných příliš optimismu nevyvolaly. Především ve velkých městech výsledky zklamaly nejvíce. V Praze sice Svobodní dosáhli na 3,58 %, ale například Česká pirátská strana, která bývá často se Svobodnými poměřována,

¹³⁹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do zastupitelstev obcí...* [online]. © Český statistický úřad, 2014 [cit. 14.6.2016]. Dostupné z:

<http://www.volby.cz/pls/kv2010/kv1211?xjazyk=CZ&xid=1&xv=1&xdz=7&xnumnuts=0&xstat=0&xvyber=1>

¹⁴⁰ MACH, Petr. *Proč někdy vítězí kandidáti...* [online]. 17.10.2010 [cit. 14.6.2016]. Dostupné z:

<https://web.svobodni.cz/clanky/mach-proc-nekdy-vitezi-kandidati-s-mensim-poctem-hlasu>

¹⁴¹ MACH, Petr. *Zásady obecní politiky Svobodných* [online]. 12.7.2010 [cit. 14.6.2016]. Dostupné z:

<https://web.svobodni.cz/clanky/zasady-obecni-politiky-svobodnych>

¹⁴² ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do zastupitelstev obcí...* [online]. © Český statistický úřad, 2014 [cit. 14.6.2016]. Dostupné z:

<http://volby.cz/pls/kv2014/kv1211?xjazyk=CZ&xid=1&xv=1&xdz=7&xnumnuts=0&xstat=1&xvyber=1>

získala přes 5 % a tudíž i čtyři zástupce.¹⁴³ Faktu, že program, který si zakládá na minimálním přerozdělování vně státu, není v komunálních volbách příliš atraktivní, si Svobodní byli sami vědomi.¹⁴⁴ Je otázkou, jak si s tímto problémem Svobodní v dalších obecních volbách poradí. Uvnitř strany zazněly i takové návrhy, aby Svobodní předkládali takový program, který bude mít šanci na úspěch. Mělo by jít o program, který nedělá ze Svobodných stranu, která má jen mizivý koaliční potenciál.¹⁴⁵ Do konce roku 2015 proběhly doplňující a opakované volby ještě pětkrát, ale v žádných z nich Svobodní neuspěli. Negativní reakce v médiích ovšem vyvolalo vznik koalice v Žatci tvořenou Svobodnými a KSČM. Taková koalice zásadně ohrožovala reputaci Svobodných, jelikož je zjevné, že tyto dvě strany nemají ve své politické filosofii společného prakticky nic. Vzniklá koalice voličům jednoznačně vyslala signál, že kandidáti Svobodných nemají žádné zásady a jsou kvůli moci ochotni udělat cokoliv (starostou se stal člen strany Svobodných). Je zajímavé, že Svobodní nemají zakázáno s komunisty spolupracovat. Logickým vysvětlením je, že při tak rozdílných programech by žádná společná koalice nikdy neměla vzniknout. Vedení Svobodných vznik koalice ostře odsoudilo a podalo návrh na vyloučení provinilého starosty ze strany.¹⁴⁶

4.5 Volby do zastupitelstva krajů

Volby do zastupitelstva krajů se konaly v říjnu roku 2012 a volilo se ve všech třinácti možných krajích. Nevolilo se v Praze, jelikož zde se volí souběžně s volbami do zastupitelstev obcí. Strana svobodných kandidovala ve všech třinácti krajích, kde získala přes 39 tisíc hlasů. Z nominovaných 573 kandidátů žádný neuspěl¹⁴⁷ a Svobodným se tedy nepodařilo získat ani jeden post zastupitele. Nejlépe se Svobodným dařilo v Karlovarském kraji, kde získali 2,44 % hlasů¹⁴⁸ a nejhůře v kraji Moravskoslezském, kde získali 0,63 %

¹⁴³ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do zastupitelstev obcí...* [online]. © Český statistický úřad, 2014 [cit. 14.6.2016]. Dostupné z:

<http://www.volby.cz/pls/kv2014/kv1111?xjazyk=CZ&xid=1&xdz=4&xnumnuts=1100&xobec=554782&xstat=0&xvyber=0>

¹⁴⁴ ZVÁRA, Karel. Buďme srozumitelní. *Beran*. [online]. 2014, číslo 7, s. 6 [cit. 14.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/public/media/Beran/Beran-7.pdf>

¹⁴⁵ Tamtéž.

¹⁴⁶ SVOBODNÍ. *Svobodní usilují o nápravu...* [online]. 16. 11. 2014 [cit. 14.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/svobodni-usiluji-o-napravu-situace-v-zatci>

¹⁴⁷ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do zastupitelstev krajů...* [online]. 25.6.2012 [cit. 10.6.2016]. Dostupné

z: <http://www.volby.cz/pls/kz2012/kz123?xjazyk=CZ&xdatum=20121012&xkraj=0&xstrana=77&xv=1>

¹⁴⁸ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do zastupitelstev krajů...* [online]. 25.6.2012 [cit. 10.6.2016]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/kz2012/kz311?xjazyk=CZ&xdatum=20121012&xkraj=4>

hlasů.¹⁴⁹ V průměru Svobodní dosáhli na 1,48 % hlasů. Strana svobodných kandidovala s krajským politickým programem, který odpovídal jejich politické filosofii. Svobodní voliče lákali na zavedení pravidla o vyrovnaném hospodaření krajů a menším přerozdělování peněz. Svobodní taktéž nabízeli vizi krajů, kde budou omezeny dotace, aby nedocházelo k zvýhodňování subjektů na úkor jiných.¹⁵⁰ Volební zisk Svobodní neinterpretovali jako neúspěch. Petr Mach upozornil na to, že všechny parlamentní strany si v zisku hlasů značně pohoršily oproti volbám do Poslanecké sněmovny v roce 2010.¹⁵¹ Je faktem, že zejména ODS a ČSSD si značně pohoršily. Obě strany ztratily přes 70 mandátů od voleb do krajů v roce 2008. Tato fakta Mach chápe jako signál toho, že nespokojení voliči stále hledají alternativu a znamenají tedy i příležitost pro Svobodné. V procentech svůj zisk Svobodní oproti volbám do Poslanecké sněmovny v roce 2010 zdvojnásobili, a lze tedy říci, že strana upevnila svoji voličskou základnu. Nicméně magická hranice 5 %, byla v těchto volbách velmi vzdálená realitě.

4.6 Volba prezidenta České republiky

Volba prezidenta České republiky se uskutečnila v lednu roku 2013. Jednalo se o první přímou volbu prezidenta republiky, ve které nakonec ve druhém kole zvítězil Miloš Zeman. Kandidát na prezidenta republiky mohl být dle ústavního zákona č. 71/2012 Sb. navržen na základě návrhu poslanců či senátorů. Vzhledem k tomu, že žádný ze senátorů nebo poslanců nebyl členem strany Svobodných, je logické, že touto formou Svobodní svého kandidáta ustanovit nemohli, respektive taková alternativa by byla velmi nepravděpodobná. Další možností dle citovaného ústavního zákona bylo ustanovení kandidáta na základě návrhu občanů, který je podpořen 50 000 podpisy. Této možnosti se Svobodní pokusili využít a do boje o Hrad vyslali vlastního uchazeče. Kandidátem se stal Ladislav Jakl, bývalý poslanec, novinář, který je v médiích známý především jako bývalý poradce a tajemník Václava Klause. Ladislav Jakl již před touto nominací vyjádřil podporu a sympatie straně Svobodných mimo jiné při příležitosti veřejné kritiky Lisabonské smlouvy, která byla předčítána obyvatelům

¹⁴⁹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Výsledky Volby do zastupitelstev krajů...* [online]. 25.6.2012 [cit. 10.6.2016]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/kz2012/kz311?xjazyk=CZ&xdatum=20121012&xkraj=13>

¹⁵⁰ MACH, Petr. *Za Svobodné v krajských volbách...* [online]. 26.7.2012 [cit. 10.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/za-svobodne-v-krajskych-volbach-kandiduje-568-clenu-a-priznivcu>

¹⁵¹ MACH, Petr. *Parlamentní strany ztratily 2 miliony voličů* [online]. 20.10.2012 [cit. 10.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/mach-parlamentni-strany-ztratily-2-miliony-volicu>

Prahy.¹⁵² Jakl také natočil své vyjádření v televizním klipu pro Svobodné ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2009.¹⁵³ Jakl byl zvolen jako jediný kandidát v primárkách Svobodných, kde měli možnost hlasovat členové a příznivci strany.¹⁵⁴ Kandidát Svobodných se prezentoval jako možný prezident, který je v opozici vůči násilným kolektivistům, potlačujícím svobodu a také tzv. zelené ideologii, kterou označil za extrémistickou.¹⁵⁵ Dále se vymezil proti násilné unifikaci a byrokratickému pokřívání rovných a svobodných tržních podmínek. Od kandidatury Jakla a následné volební kampaně si Svobodní slibovali posílení stranických preferencí především na úkor ODS. Ač Petr Mach vyjádřil neochvějnou víru v to, že se padesát tisíc podpisů nashromáždí,¹⁵⁶ nestalo se tak. Do vypršení zákonné lhůty se podařilo sehnat jenom polovinu nutných hlasů, tedy asi 25 000 hlasů.¹⁵⁷ Ani Ladislav Jakl, ani vedení Svobodných¹⁵⁸ v prvním kole prezidentské volby žádného z kandidátů nepodpořili. Ve druhém kole Svobodní nepodpořili Miloše Zemana, ani Karla Schwarzenberga, jelikož oba kandidáti dle stanoviska Petra Macha neodpovídají idejím a programu Svobodných, ale naopak oba kandidáti reprezentují hodnoty, které vedou k omezování svobody.¹⁵⁹ To je celkem logickým vyústěním, jelikož Schwarzenberg byl nepřijatelný už jenom kvůli jeho velmi pozitivnímu vztahu k Evropské unii. Miloš Zeman taktéž ve volební kampani reprezentoval spíše kladný, i když mírně rezervovaný vztah k Unii, ale především je známým ekonomickým obhájcem Keynesovi politiky, což je pro Svobodné těžko překonatelná překážka. Nicméně Petr Mach přiznal, že ve druhém kole dal přednost Zemanovi před Schwarzenbergem, jelikož v jeho očích představoval menší zlo.¹⁶⁰ Jestliže předseda krajně liberální strany podpoří levicového kandidáta před kandidátem pravicovým, je očividné, že

¹⁵² SVOBODNÍ. *Tajemník prezidenta Jakl podpořil Svobodné* [online]. 19.4.2009 [cit. 10.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/tajemnik-prezidenta-jakl-podporil-svobodne>

¹⁵³ SVOBODNÍ. *Jakl bude volit Svobodné* [online]. 11.5.2009 [cit. 10.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/jakl-bude-volit-svobodne>

¹⁵⁴ ČT 24. *Ladislav Jakl - z Hradu na Hrad* [online]. 17. 6. 2012 [cit. 10.6.2016]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1163797-ladislav-jakl-z-hradu-na-hrad>

¹⁵⁵ JAKL, Ladislav. *Můj politický program* [online]. 23.9.2012 [cit. 10.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/ladislav-jakl-muj-politicky-program>

¹⁵⁶ iDNES. *Do boje o Hrad se může zapojit Jakl* [online]. 28.5. 2012 [cit. 10.6.2016]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/volby-prezidenta-republiky-by-se-mohl-zucastnit-i-klausuv-poradce-jakl-131-domaci.aspx?c=A120528_111143_domaci_kop

¹⁵⁷ MACH, Petr. *Na podporu kandidatury...* [online]. 6.11.2012 [cit. 10.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/na-podporu-kandidatury-ladislava-jakla-se-shromazdilo-pres-25-tisic-podpisu-svobodni-nejbudou-mit-sveho-kandidata-v-prime-volbe>

¹⁵⁸ MACH, Petr. *Svobodní pro první kolo...* [online]. 9.1.2013 [cit. 10.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/svobodni-pro-prvni-kolo-prezidentske-volby-nedavaji-doporuceni>

¹⁵⁹ MACH, Petr. *Svobodní ani pro druhé kolo...* [online]. 17.1.2013 [cit. 10.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/svobodni-ani-pro-druhe-kolo-prezidentske-volby-nedavaji-doporuceni>

¹⁶⁰ SVOBODNÍ. *Týden.cz: Koho volí klausovci?* [online]. 26.1.2013 [cit. 10.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/tyden-cz-koho-voli-klausovci-s-chuti-k-volbam-nejdou>

euroskeptické cítění strany hraje naprosto zásadní roli v prosazování politických zájmů Svobodných.

5 Závěr

V první kapitole je definována řada politologických termínů, které autor považoval pro vytvoření práce za klíčové. Především jde o snahu identifikovat liberalismus, kapitalismus, pravici a klasickou liberální ekonomii. Při vytváření definic se objevil problém, že tyto běžně používané termíny jsou předmětem sporů o tom, co vlastně znamenají. Nebylo cílem tato hodnocení rozsoudit, ale spíše na ně upozornit a poukázat na ty ideje, se kterými se ztotožňují Svobodní. Zevrubné vylíčení těchto pojmů, například jen z pohledu libertariánů, by mohlo zabrat několik knih. Zde se jedná o pokus na několika stranách charakterizovat podstatu problematiky, aniž by došlo k přílišnému zjednodušení. Druhá část kapitoly se zaměřuje na zdroje euroskepse v očích Svobodných. Zde je konstatováno, že Svobodní nejsou a priori kritičtí k představě evropské spolupráce, nicméně její současná podoba ČR značně poškozuje, a bylo by tedy žádoucí, aby ČR své členství v EU ukončila.

Druhá kapitola se kromě vzniku strany, věnuje především politickému programu Svobodných. V programu jsou identifikovány nejpodstatnější body, jako jsou: zahraniční politika, hospodářská politika a reforma právní filosofie. Program nebyl podroben komparaci s jinými programy a stranami, to by mohlo být samostatným tématem, avšak byl porovnán se současnou legislativní a politickou situací v ČR. Z rozborů programů jednoznačně vyplynulo, že strana je nespokojená téměř se všemi aspekty domácí a zahraniční politiky (snad s výjimkou členství v NATO) a zcela právem si vysloužila označení krajně pravicové strany. Naopak méně „revoluční“ jsou stanovky strany, které sice mají řadu originálních prvků, ale od ostatních demokratických stran se zásadně neliší.

V třetí kapitole byla popsána participace ve volbách a následné volební výsledky. Během šesti let existence strana s výjimkou získání křesla europoslance nezaznamenala žádný zásadní volební úspěch. Pozvolný nárůst voličské základny v řadách Svobodných vyvolával mírný optimismus, ten se ovšem začal vytrácet s tím, jak se růst zastavil a dokonce nabral opačných obrátek. Vedení strany si musí být vědomo, že po šesti letech je současný stav jen stěží uspokojivý. Předpokládaný odchod Spojeného království z EU je pro Svobodné velkou příležitostí, jak se zviditelnit a oslovit nové voliče, především pak v tom, zdali se straně podaří iniciovat referendum o vystoupení ČR z Unie. Je ovšem otázkou, do jaké míry bude strana schopna získat voliče pro svůj liberální program ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2017. Je možné, že pokud ani tentokrát strana nepřekročí 5 % hranici, budou to pro ni poslední volby do Parlamentu ČR.

Pevně věřím, že tato práce může posloužit jako zdroj informací o Straně svobodných občanů a může přispět jako zdroj dalšího politologického bádání.

6 Seznam použitých informačních zdrojů

Literatura:

HEYWOOD, Andrew. *Politické ideologie*. Vyd. 1. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 362 s. ISBN 978-80-7380-137-3.

KRIEGER, Joel, ed. *Oxfordský slovník světové politiky*. Vyd. 1. Praha: Ottovo nakladatelství, 2000. 1090 s. ISBN 80-7181-463-6.

HAUSER, Michael. *Kapitalismus jako zombie, neboli, Proč žijeme ve světě přízraků*. Praha: Rybka, 2012. 362 s. ISBN 978-80-87067-62-8.

HAYEK, Friedrich August von. *Cesta do otroctví*. Vyd. 2. Praha: Academia, 1990. 181 s. ISBN 80-200-0264-2.

SOJKA, Milan. *Dějiny ekonomických teorií*. Vyd. 1. Praha: Havlíček Brain Team, 2010. 541 s. ISBN 978-80-87109-21-2.

VON MISES, Ludwig. *Liberalismus*. Vyd. 1. Praha: Liberální institut, 1998. 186 s. ISBN 80-86119-08-4.

RIEGEL, Karel a kol. *EU, Češi a skepse*. Vyd. 1. Praha: ISV, 2004. 178 s. Psychologie. ISBN 80-86642-34-8.

MACH, Petr. *Jak vystoupit z EU*. Vyd. 1. Praha: Laissez Faire, 2010. 103 s. ISBN 978-80-254-6624-7.

HAVLÍK, Vlastimil. *České politické strany a evropská integrace: evropeizace, evropanství, euroskepticismus?*. 1. Vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009. 200 s. ISBN 978-80-210-5080-8.

Internetové zdroje:

Zakládající dokumenty a program Svobodných (a jiných stran):

KDU-ČSL. *Stanovy*. [online]. © 1997–2015 kdu-čsl [cit. 23.6.2016]. Dostupné z: <http://www.kdu.cz/o-nas/dokumenty/stanovy>

KLAUS, Václav. *Zdravice prezidenta republiky*. [online]. 14.2.2009 [cit. 15.6.2016].
Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/zdravice-prezidenta-republiky>

MACH, Petr. *Ideový projev k založení Strany svobodných občanů* [online]. 28. 4. 2016 [cit. 8.7.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/petr-mach-ideovy-projev-k-zalozeni-strany-svobodnych-obcanu>

ODS. *Stanovy Občanské demokratické strany*. [online]. 30.5. 2015 [cit. 23.6.2016]. Dostupné z: <https://moje.ods.cz/stanovy#clanek3>

SVOBODNÍ. *Svoboda, odpovědnost, spravedlnost*. [online]. Prosinec 2015 [cit. 27.6.2016].
Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/public/media/Prilohy/politicky-program-svobodni.pdf>

SVOBODNÍ. *Stanovy Strany svobodných občanů*. [online]. Listopad 2015 [cit. 23.6.2016].
Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/public/media/Archiv-dokumentu/stanovy-svobodni.pdf>

SVOBODNÍ. *Stanovy Strany svobodných občanů*. [online]. Únor 2012 [cit. 23.6.2016].
Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/public/media/Archiv-dokumentu/Stanovy-2012.pdf>

SVOBODNÍ. *Politické zásady pro volby do krajských zastupitelstev* [online]. 19. 06. 2011 [cit. 30.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/public/media/Archiv-dokumentu/ReV1106-zasady-kraje-1.pdf>

SVOBODNÍ. *Zásady obecní politiky* [online]. Červenec 2010 [cit. 30.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/public/media/Archiv-dokumentu/Zasady-komunalni-politiky-ReV-2011.pdf>

SVOBODNÍ. *EU má ALTERNATIVU* [online]. Březen 2009 [cit. 30.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/public/media/Archiv-dokumentu/VOLEBNI-PRGRAM-DRAFT-1.pdf>

SVOBODNÍ. *Posvítíme si na euronemysly!* [online]. 2014 [cit. 30.6.2016]. Dostupné z: <http://www.euronemysly.cz>

SVOBODNÍ. *Odcizená Evropa* [online]. 2014 [cit. 30.6.2016]. Dostupné z: <http://ep2014.svobodni.cz/pdf/svobodni-odcizena-evropa.pdf>

SVOBODNÍ. *Necháme Vám vaše peníze!* [online]. Březen 2009 [cit. 30.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/public/media/Archiv-dokumentu/Volebni-poslelsvi-final-1.pdf>

SVOBODNÍ. *Politické priority Svobodných pro předčasné volby do PSP ČR 2013* [online]. 2013 [cit. 30.6.2016]. Dostupné z: <https://volby.svobodni.cz/program/>

TOP09. *Stanovy politické strany TOP 09*. [online]. 28.11.2015 [cit. 23.6.2016]. Dostupné z: <http://www.top09.cz/dokumenty/stanovy/>

Články a jiná sdělení členů a příznivců Svobodných:

BAHNÍK, Petr. *Bahník (Právo a spravedlnost)...* [online]. 18. 3. 2010 [cit. 15.6.2016]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/politici-volicum/Bahnik-Pravo-a-spravedlnost-Volnost-a-rad-161442>

BEDNÁŘ, Miloslav. *Ukažme to Evropě i světu*. [online]. 10.11.2013. [cit. 24.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/miloslav-bednar-ukazme-to-evrope-i-svetu>

GRYGAR, Tomáš. 115 let od narození F. A. Hayeka. *Beran*. [online]. 2014, číslo 4, s. 16 [cit. 13.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/public/media/Beran/beran-4.pdf>

CHALUPA, Václav. Kam Svobodní kráčí? *Beran*. [online]. 2014, číslo 7, s. 6 [cit. 12.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/public/media/Beran/Beran-7.pdf>

JAKL, Ladislav. *Můj politický program* [online]. 23.9.2012 [cit. 10.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/ladislav-jakl-muj-politicky-program>

JEŽEK, Jakub. Čísla a další aspekty uplynulých voleb. *Beran*. [online]. 2014, číslo 7, s. 7 [cit. 12.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/public/media/Beran/Beran-7.pdf>

MACH, Petr. *Rozsudek ústavního soudu o důchodech je absurdní* [online]. 19. 4. 2010 [cit. 27.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/mach-rozsudek-ustavniho-soudu-o-duchodech-je-absurdni>

MACH, Petr. *Jak je to s odpovědností za amnestii*. [online]. 4. 1. 2013 [cit. 27.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/mach-jak-je-to-s-odpovednosti-za-amnestii>

MACH, Petr. *150 miliard pro České dráhy mimo zákon* [online]. 2. 12. 2009 [cit. 28.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/mach-150-miliard-pro-ceske-drahy-mimo-zakon>

MACH, Petr. *Biopaliva - největší podraz na voliče* [online]. 24. 5. 2010 [cit. 28.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/mach-biopaliva-nejvetsi-podraz-na-volice>

MACH, Petr. *Proč zrušit daň z příjmu* [online]. 27. 5. 2009 [cit. 27.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/petr-mach-proc-zrusit-dan-z-prijmu>

MACH, Petr. *Knihy mají mít nízkou nebo žádnou DPH...* [online]. 6. 3. 2011 [cit. 27.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/knihy-maji-mit-nizkou-nebo-zadnou-dph-jako-vse-ostatni>

MACH, Petr. *Svobodní půjdou do voleb znovu.* [online]. 19.6.2009 [cit. 10.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/mach-svobodni-pujdou-do-voleb-znovu>

MACH, Petr. *Svobodní podali kandidátky ve všech krajích.* [online]. 22.3.2010 [cit. 15.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/svobodni-podali-kandidatky-ve-vsech-krajich-lidrem-v-praze-je-mach>

MACH, Petr. *Zpochybňovat volby u soudu je hloupost.* [online]. 7.6.2010 [cit. 15.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/mach-zpochybnovat-volby-u-soudu-je-hloupost>

MACH, Petr. *Miliarda pro ODS.* [online]. 8.2. 2010 [cit. 15.6.2016]. Dostupné z: <http://machpetrmach.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=123094>

MACH, Petr. *Proč my, Svobodní, nejsme klausovci.* [online]. 2.9.2013 [cit. 15.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/mach-proc-my-svobodni-nejsme-klausovci>

MACH, Petr. *K pokračujícím úvahám o...* [online]. 28.8.2013 [cit. 15.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/k-pokracujicim-uvaham-o-zapojeni-svobodnych-do-spojovani-stran-pod-jmenem-vaclava-klause>

MACH, Petr. *Za Svobodné v krajských volbách...* [online]. 26.7.2012 [cit. 10.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/za-svobodne-v-krajskych-volbach-kandiduje-568-clenu-a-priznivcu>

MACH, Petr. *Parlamentní strany ztratily 2 miliony voličů* [online]. 20.10.2012 [cit. 10.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/mach-parlamentni-strany-ztratily-2-miliony-volicu>

MACH, Petr. *Na podporu kandidatury...* [online]. 6.11.2012 [cit. 10.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/na-podporu-kandidatury-ladislava-jakla-se-shromazdilo-pres-25-tisic-podpisu-svobodni-nebudou-mit-sveho-kandidata-v-prime-volbe>

MACH, Petr. *Svobodní pro první kolo...* [online]. 9.1.2013 [cit. 10.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/svobodni-pro-prvni-kolo-prezidentske-volby-nedavaji-doporuceni>

MACH, Petr. *Svobodní ani pro druhé kolo...* [online]. 17.1.2013 [cit. 10.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/svobodni-ani-pro-druhe-kolo-prezidentske-volby-nedavaji-doporuceni>

MACH, Petr. *Svobodní kandidují ve více než 50 obcích* [online]. 10.8.2010 [cit. 14.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/svobodni-kandiduji-ve-vice-nez-50-obcich>

MACH, Petr. *Proč někdy vítězí kandidáti...* [online]. 17.10.2010 [cit. 14.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/mach-proc-nekdy-vitezi-kandidati-s-mensim-poctem-hlasu>

MACH, Petr. *Zásady obecní politiky Svobodných* [online]. 12.7.2010 [cit. 14.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/zasady-obecni-politiky-svobodnych>

MACH, Petr. *Podpora kandidátů jiných stran...* [online]. 19.10.2010 [cit. 12.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/podpora-kandidatu-jinych-stran-ve-2-kole-voleb-do-senatu>

MACH, Petr. *Do Senátních voleb na...* [online] 2.2.2011 [cit. 12.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/do-senatnich-voleb-na-kladne-pujde-vodicka>

MACH, Petr. *Svobodní děkují voličům za rostoucí podporu.* [online]. 13.10.2012 [cit. 12.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/svobodni-dekuji-volicum-za-rostouci-podporu>

MACH, Petr. *Za pádem koruny stojí asi opět Česká národní banka* [online]. 15. 1. 2015 [cit. 27.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/petr-mach-za-padem-koruny-stoji-asi-opet-ceska-narodni-banka>

MACH, Petr. *Debakl Lisabonské strategie* [online]. 1.3.2010 [cit. 24.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/mach-debakl-lisabonske-strategie>

MACH, Petr. *Vystoupení Petra Macha na...* [online]. 21.6.2009 [cit. 24.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/vystoupeni-petra-macha-na-konferenci-obcanske-forum-2009>

MACH, Petr. *Imigrace z pohledu klasického liberála* [online]. 4. 3. 2015 [cit. 27.6.2016].
Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/petr-mach-imigrace-z-pohledu-klasickeho-liberala>

MACH, Petr. *Kvůli EU a ČNB cigarety zdraží o 7 korun* [online]. 15. 1. 2015 [cit. 27.6.2016].
Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/petr-mach-kvuli-eu-a-cnb-cigarety-zdrazi-o-7-korun>

MACH, Petr. *Potřebujeme skutečné zdravotní pojištění* [online]. 18. 7. 2011 [cit. 27.6.2016].
Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/mach-potrebujeme-skutecne-zdravotni-pojisteni>

MACH, Petr. *Svobodní k "romské problematice"* [online]. 22. 7. 2013 [cit. 28.6.2016].
Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/svobodni-k-romske-problematice>

MACH, Petr. *Svobodní představili model rovného důchodu* [online]. 11. 3. 2011 [cit. 28.6.2016].
Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/svobodni-predstavili-model-rovneho-duxodu>

MACH, Petr. *Jaký je postoj Svobodných k problematice školství?* [online]. 12. 12. 2013 [cit. 29.6.2016].
Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/program/otazky-a-odpovedi#I>

MACHAČ, Miloslav. *V ČR jsou zločiny veřejným zájmem, rozhodl Ústavní soud* [online]. 10. 3. 2010 [cit. 27.6.2016].
Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/machac-v-cr-jsou-zlociny-verejnym-zajmem-rozhodl-ustavni-soud>

MACHAČ, Miloslav. *T.G.Masaryk byl nepřítel Českého národa*. [online]. 5.1.2010 [cit. 24.6.2016].
Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/machac-t-g-masaryk-byl-nepritel-ceskeho-naroda>

MATĚJKA, František. *Povinnosti? A proč?...* [online]. 8. 11. 2010 [cit. 27.6.2016].
Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/matejka-povinnosti-a-proc-k-pohodli-prece-bohate-staci-lidska-prava>

MATĚJKA, František. *Udělal z OSN i NATO vojenské agresory* [online]. 20. 3. 2011 [cit. 27.6.2016].
Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/matejka-udelali-z-osn-i-nato-vojenske-agresory>

- PAJONK, Tomáš. *Vyměnit NATO za Rusko nám nepomůže* [online]. 19. 3. 2015 [cit. 27.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/tomas-pajonk-vymenit-nato-za-rusko-nam-nepomuze>
- PÁNEK, Martin. *Pět referend v jeden den = vzor moderní demokracie* [online]. 3. 4. 2012 [cit. 27.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/panek-pet-referend-v-jeden-den-vzor-moderni-demokracie>
- PÁNEK, Martin. *Jobovky z Joštovky ...aneb o puči protiústavních soudců* [online]. 8. 11. 2009 [cit. 27.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/panek-jobovky-z-jostovky-aneb-o-puci-protiustavnich-soudcu>
- PAYNE, Jiří. *Od Valentýna k volbám.* [online]. 4.6.2009 [cit. 19.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/payne-od-valentyna-k-volbam>
- PAYNE, Jiří. *Machovi Svobodní jako...* [online]. 2.6.2014 [cit. 15.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/jiri-payne-machovi-svobodni-jako-strana-zivotniho-fundamentu>
- PAYNE, Jiří. *Svobodní ve druhé etapě* [online]. 28.5. 2014 [cit. 14.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/jiri-payne-svobodni-ve-druhe-etape>
- RUMLER, Martin. Výsledek voleb je... *Beran*. [online]. 2014, číslo 5, s. 2 [cit. 19.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/public/media/Beran/beran-5.pdf>
- SMETKA, Radim. *Svobodní trvají na zrušení státních maturit* [online]. 18. 6. 2011 [cit. 29.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/svobodni-trvaji-na-zruseni-statnich-maturit>
- SMETKA, Radim. *Zákon o vyvlastnění není třeba aktualizovat, ale zrušit!* [online]. 1. 6. 2011 [cit. 27.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/zakon-o-vyvlastneni-neni-treba-aktualizovat-ale-zrusit>
- SMETKA, Radim. *Svobodní podporují* [online]. 12. 12. 2013 [cit. 27.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/program/otazky-a-odpovedi#K>
- SMETKA, Radim. *V České republice jsou statisíce lidí v exekuci...* [online]. 12. 12. 2013 [cit. 28.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/program/otazky-a-odpovedi#K>

STRUNZ, Pavel. *Financování výzkumu* [online]. 2. 3. 2010, s. 2 [cit. 29.6.2016]. Dostupné z: http://neutron.ujf.cas.cz/~strunz/download/special/FinancovaniVedy_05.doc

STRUNZ, Pavel. *Rovná újma* [online]. 10. 9. 2010 [cit. 27.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/strunz-rovna-ujma>

SVOBODNÍ. *Vladimír Železný lže* [online]. 3. 4. 2009 [cit. 8.7.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/vladimir-zelezny-lze>

SVOBODNÍ. *S VV jsme se nedohodli.* [online]. 11.7.2009 [cit. 23.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/tz-s-vv-jsme-se-nedohodli>

SVOBODNÍ. *Poděkování voličům.* [online]. 26.10.2013 [cit. 15.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/stanoviska-strany/podekovani-volicum-svobodni-jedou-dal>

SVOBODNÍ. *Doporučení pro 2. kolo voleb do Senátu* [online]. 13.10.2014 [cit. 12.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/doporuceni-pro-2-kolo-voleb-do-senatu>

SVOBODNÍ. *Jakl bude volit Svobodné* [online]. 11.5.2009 [cit. 10.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/jakl-bude-volit-svobodne>

SVOBODNÍ. *Týden.cz: Koho volí klausovci?* [online]. 26.1.2013 [cit. 10.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/tyden-cz-koho-voli-klausovci-s-chuti-k-volbam-nejdou>

SVOBODNÍ. *Svobodní usilují o nápravu...* [online]. 16. 11. 2014 [cit. 14.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/svobodni-usiluji-o-napravu-situace-v-zatci>

SVOBODNÍ. *Tajemník prezidenta Jakl podpořil Svobodné* [online]. 19.4.2009 [cit. 10.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/tajemnik-prezidenta-jakl-podporil-svobodne>

TOMSKÝ, Alexander. *Český dluh a utopie fungujícího státu* [online]. 17. 12. 2009 [cit. 27.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/tomsky-cesky-dluh-a-utopie-fungujiciho-statu>

VÝSMEK, Ladislav. *Voliči znají jen opozici servírovanou médii* [online]. 14.10.2012 [cit. 12.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/clanky/vysmek-volici-znaji-jen-opozici-servirovanou-medii>

ZVÁRA, Karel. Buďme srozumitelní. *Beran*. [online]. 2014, číslo 7, s. 6 [cit. 14.6.2016]. Dostupné z: <https://web.svobodni.cz/public/media/Beran/Beran-7.pdf>

Ostatní internetová media:

ČT 24. *Ladislav Jakl - z Hradu na Hrad* [online]. 17. 6. 2012 [cit. 10.6.2016]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1163797-ladislav-jakl-z-hradu-na-hrad>

ECP MAGAZINE. *Rozhovor: Petr Mach* [online]. 13.2. 2011 [cit. 13.6.2016]. Dostupné z: <http://ecpmag.blogspot.cz/2011/02/rozhovor-petr-mach.html>

ECHO24. *Hampl vyklízí pozice Machovi. Na sněm Svobodných nepřišel* [online]. 14. 11. 2015 [cit. 27.6.2016]. Dostupné z: <http://echo24.cz/a/ww7zr/hampl-vyklizi-pozice-machovi-na-snem-svobodnych-neprišel>

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY. *Rozhovor v HN o zakládání nové politické strany* [online]. 1. 12. 2008 [cit. 13.6.2016]. Dostupné z: <http://www.petrmach.cz/rozhovor-v-hn-o-zakladani-nove-politicke-strany/>

iDNES. *Do boje o Hrad se může zapojit Jakl* [online]. 28.5. 2012 [cit. 10.6.2016]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/volby-prezidenta-republiky-by-se-mohl-zucastnil-i-klausuv-poradce-jakl-131-/domaci.aspx?c=A120528_111143_domaci_kop

JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH. *Studentské předčasné parlamentní volby 2013*. [online]. © 2012-2015 Jeden svět na školách [cit. 15.6.2016]. Dostupné z: https://www.jsns.cz/data/jsns/IMAGES/KDO_JINY/SPPV2013_vysledky_FINAL.pdf

LIDOVÉ NOVINY. *Program je v šuplíku. Vám ho neukáží* [online]. 13. 12. 2008 [cit. 8.7.2016]. Dostupné z: <http://www.petrmach.cz/program-je-v-supliku-vam-ho-neukazu/>

MEP RANKING. EU. *Attendance register in Plenary of Petr Mach*. [online]. 25.6. 2016 [cit. 25.6.2016]. Dostupné z: <http://www.mepranking.eu/att.php?id=84175>

PARLAMENTNÍ LISTY. *ČT: Karlovarský kraj by ovládla levice...* [online]. 25. 9. 2013 [cit. 15.6.2016]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/CT-Karlovarsky-kraj-by-ovladla-levice-pred-ANO-TOP-09-a-zemanovci-287043>

ZLATÝ LÍSTEK. *Celkové výsledky Zlatého lístku 2014*. [online]. 12.3. 2015 [cit. 19.6.2016]. Dostupné z: <http://zlatylistek.cz/>

Sociologické agentury a státní úřady:

CVVM. *Obyvatelé ČR a Lisabonská smlouva v říjnu 2009* [online]. 20. 11. 2009 s. 7 [cit. 13.6.2016]. Dostupné z:

http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a3693/f3/100969s_pm91120.pdf

CVVM. *Stranické preference a volební model v říjnu 2009* [online]. 21. 10. 2009 s. 3 [cit. 13.6.2016]. Dostupné z:

http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a3684/f3/100960s_pv91021.pdf

CVVM. *Důvěra institucím EU a organizacím OSN a NATO – duben 2013* [online]. 6. 5. 2013 s. 2 [cit. 13.6.2016]. Dostupné z:

http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7007/f3/pm130506.pdf

CVVM. *Dluhová krize v eurozóně a snahy o záchranu společné měny* [online]. 15.2. 2012 s. 2 [cit. 13.6.2016]. Dostupné z:

http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a6762/f3/pm120215.pdf

CVVM. *Důvěra v evropské a mezinárodní instituce – duben 2015* [online]. 4. 5. 2015 s. 3 [cit. 13.6.2016]. Dostupné z:

http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7379/f3/pm150504.pdf

CVVM. *Důvěra v evropské a mezinárodní instituce – duben 2016* [online]. 28. 4. 2016 s. 3 [cit. 13.6.2016]. Dostupné z:

http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7552/f3/pm160428.pdf

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do Evropského parlamentu...* [online]. © Český statistický úřad, 2014 [cit. 19.6.2016]. Dostupné z:

<http://www.volby.cz/pls/ep2009/ep11?xjazyk=CZ>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do Evropského parlamentu...* [online]. © Český statistický úřad, 2014 [cit. 19.6.2016]. Dostupné z:

<http://volby.cz/pls/ep2014/ep1511?xjazyk=CZ&xstrana=24>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do Poslanecké sněmovny...* [online]. © Český statistický úřad, 2013 [cit. 15.6.2016]. Dostupné z:

<http://www.volby.cz/pls/ps2010/ps2?xjazyk=CZ>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do Poslanecké sněmovny...* [online]. © Český statistický úřad, 2013 [cit. 15.6.2016]. Dostupné z:

<http://www.volby.cz/pls/ps2010/ps61?xjazyk=CZ&xv=2>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do Poslanecké sněmovny...* [online]. © Český statistický úřad, 2013 [cit. 15.6.2016]. Dostupné z:

<http://www.volby.cz/pls/ps2013/ps61?xjazyk=CZ&xv=2>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do Poslanecké sněmovny...* [online]. © Český statistický úřad, 2013 [cit. 15.6.2016]. Dostupné z:

<http://www.volby.cz/pls/ps2013/ps123?xjazyk=CZ&xkraj=0&xstrana=2&xv=1>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do Senátu Parlamentu ČR...* [online]. © Český statistický úřad, 2014 [cit. 12.6.2016]. Dostupné z:

<http://www.volby.cz/pls/senat/se1111?xjazyk=CZ&xdatum=20101015&xv=1&xt=1>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do Senátu Parlamentu ČR...* [online]. © Český statistický úřad, 2014 [cit. 12.6.2016]. Dostupné z:

<http://www.volby.cz/pls/senat/se2111?xjazyk=CZ&xdatum=20110318&xobvod=30>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do Senátu Parlamentu ČR...* [online]. © Český statistický úřad, 2014 [cit. 12.6.2016]. Dostupné z:

<http://www.volby.cz/pls/senat/se1111?xjazyk=CZ&xdatum=20121012&xv=1&xt=1>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do Senátu Parlamentu ČR...* [online]. © Český statistický úřad, 2014 [cit. 12.6.2016]. Dostupné z:

<http://www.volby.cz/pls/senat/se2111?xjazyk=CZ&xdatum=20140919&xobvod=22>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do Senátu Parlamentu ČR...* [online]. © Český statistický úřad, 2014 [cit. 12.6.2016]. Dostupné z:

<http://www.volby.cz/pls/senat/se1111?xjazyk=CZ&xdatum=20141010&xv=1&xt=1>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do zastupitelstev obcí...* [online]. © Český statistický úřad, 2014 [cit. 14.6.2016]. Dostupné z:

<http://www.volby.cz/pls/kv2010/kv22113?xjazyk=CZ&xid=1&xv=3&xdz=8&xnumnuts=0&xstrana=714&xvyber=1>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do zastupitelstev obcí...* [online]. © Český statistický úřad, 2014 [cit. 14.6.2016]. Dostupné z:

<http://www.volby.cz/pls/kv2010/kv1211?xjazyk=CZ&xid=1&xv=1&xdz=7&xnumnuts=0&xstat=0&xvyber=1>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do zastupitelstev obcí...* [online]. © Český statistický úřad, 2014 [cit. 14.6.2016]. Dostupné z:

<http://volby.cz/pls/kv2014/kv1211?xjazyk=CZ&xid=1&xv=1&xdz=7&xnumnuts=0&xstat=1&xvyber=1>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do zastupitelstev obcí...* [online]. © Český statistický úřad, 2014 [cit. 14.6.2016]. Dostupné z:

<http://www.volby.cz/pls/kv2014/kv1111?xjazyk=CZ&xid=1&xdz=4&xnumnuts=1100&xobc=c=554782&xstat=0&xvyber=0>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do zastupitelstev krajů...* [online]. 25.6.2012 [cit. 10.6.2016]. Dostupné z:

<http://www.volby.cz/pls/kz2012/kz123?xjazyk=CZ&xdatum=20121012&xkraj=0&xstrana=77&xv=1>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do zastupitelstev krajů...* [online]. 25.6.2012 [cit. 10.6.2016]. Dostupné z:

<http://www.volby.cz/pls/kz2012/kz311?xjazyk=CZ&xdatum=20121012&xkraj=4>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Výsledky Volby do zastupitelstev krajů...* [online]. 25.6.2012 [cit. 10.6.2016]. Dostupné z:

<http://www.volby.cz/pls/kz2012/kz311?xjazyk=CZ&xdatum=20121012&xkraj=13>

MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. *Příspěvky ze státního rozpočtu...* [online]. 28. 1. 2014 [cit. 15.6.2016]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/podpora-z-narodnich-zdroju/politicke-strany-a-hnuti/prispevky-ze-statniho-rozpocet-uhrazene-16647>

STEM. *Preference politických stran 2009* [online]. 27. 10. 2009 s. 1 [cit. 13.6.2016].

Dostupné z: https://www.stem.cz/wp-content/uploads/2015/12/1872_1225.pdf